

Mälardalens högskola
ISB
Historia
C-uppsats
Ht 2006

Tunavallen

Från idrottsplats till fotbollsarena

Karin Widholm
Handledare: Christer Ericsson
Seminarieledare: Christer Ericsson

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	3
1.1	FORSKNINGSLÄGE	3
1.2	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	9
1.3	METOD, KÄLLMATERIAL OCH KÄLLKRITIK.....	10
1.4	AVGRÄNSNING	11
1.5	DISPOSITION.....	11
2	HISTORISK BAKGRUND	12
2.1	IDROTTSRÖRELSEN OCH STATEN.....	13
2.2	IDROTTSRÖRELSEN OCH KOMMUNERNA	13
2.3	IDROTTEN I ESKILSTUNA.....	15
3	UPPFÖRANDET AV TUNAVALLEN	17
3.1	HUR DET BÖRJADE.....	17
3.2	FRÅGAN OM FINANSIERING	20
3.3	SAMORGANISATIONEN BÖRJAR UPPVAKTA KOMMUNEN.....	22
3.4	DET EKONOMISKA LÄGET LJUSNAR.....	24
4	TUNAVALLEN UNDER 75 ÅR	27
5	TUNAVALLENS OMBYGGNING	30
5.1	PLANERNA ANNONSERAS	30
5.2	BESLUTSPROCESSEN	32
5.3	FÖRESPRÅKARE.....	35
5.4	MOTSTÅNDARE	36
5.5	”PEAB-AFFÄREN”	38
5.6	TUNAVALLENS ÅTERINVIGNING	39
6	AVSLUTNING	41
6.1	MOTIV	41
6.2	FÖRESPRÅKARE.....	43
6.3	MOTSTÅNDARE	45
6.4	FINANSIERINGEN	46
6.5	EPILOG.....	46
	KÄLLFÖRTECKNING	48

Förkortning

ESA = Eskilstuna stadsarkiv

Bilden på framsidan är hämtad från Eskilstuna stadsmuseums bildarkiv:

<http://kulturarv.eskilstuna.se/> 2006-12-30, kl. 12.32

1 Inledning

Vad betyder en idrottsplats?

Svaren kan bli olika beroende på vilka man frågar – idrottsutövarna svarar naturligtvis att den betyder någonstans att vara, någonstans att träna, någonstans att utvecklas och förbättras i sin idrott. Den ”vanliga” idrottsintresserade människan, hon som befinner sig på idrottsplatsen som åskådare, skulle kanske svara att här kan man känna glädje, sorg, skräck och dramatik på hög nivå, här kan man komma bort från den trista vardagen och få känna en gemenskap som kan vara svåröverträffad. Skulle man slutligen fråga politikerna svarar de kanske att en väl fungerande idrottsplats av hög kvalitet ökar stadens anseende bland annat genom att den lockar dit intressanta evenemang och matcher som ger staden PR kanske till och med utanför landets gränser. En idrottsplats sätter dessutom på ett mästerligt sätt sin prägel på stadsbilden och kan försköna, Stockholms stadion med sina pampiga murar och stolta torn utgör här ett utmärkt exempel.

Svaren kan alltså skilja sig åt, men skulle det spela någon roll *när* frågan ställdes. Skulle svaren som ges på frågan idag skilja sig från dem som eventuellt gavs för cirka 90 år sedan? Hur resonerade man kring idrottsplatser i början av 1900-talet när idrottsrörelsen var ung, vad ansåg politikerna och vad ansåg idrottsmännen? Skulle resonemangen skilja sig från hur vi resonerar idag? Detta, bland annat, kommer denna c-uppsats att handla om men med en stark lokal prägel. År 1924 invigdes Tunavallen i Eskilstuna under pompa och ståt, i mer än 75 år fick den skänka lycka, sorg, dramatik och glamour åt Eskilstunas invånare. I slutet av 1990-talet började man diskutera behovet av en ny ombyggd arena, Tunavallen revs för att ge plats åt ”nya Tunavallen” som invigdes 2002. Vilka var de huvudsakliga aktörerna vid de båda byggnationerna, hur gick tankarna, vilka var beslutsgångarna och hur gick processerna till?

1.1 Forskningsläge

Under denna rubrik kommer jag att redogöra för det rådande forskningsläget inom mitt undersökningsområde. Av intresse är historisk forskning som gjorts kring den tidiga idrottsrörelsen och dess relation till stat och kommun eftersom här framkommer vilka åtgärder som vidtagits för idrottsrörelsens utveckling, och då bland annat uppförandet av idrottsplatser. Lokal forskning kring idrottsplatsfrågan i Eskilstuna kommer naturligtvis också att tas upp samt forskning som handlar om nutidens syn på idrottsplatser. Olof Moen konstaterar dock, i en skrift från Byggnadsrådet, *Från Bollplan till sportcentrum – Idrottsanläggningar i samhälls-*

byggande under 100 år, att forskning om idrottsplatser i princip utgör ett ”vitt fält” inom historisk, samhällsvetenskaplig forskning.¹

Beslutsprocesser

Rikard Skårfors har i sin avhandling behandlat trafikledsutbyggnaden i Stockholm mellan åren 1960-1975, *Stockholms trafikledsutbyggnad*. Det inledande kapitlet som redogör för det gällande forskningsläget och på generell nivå behandlar aktörer, planering och beslutsprocesser, anser jag går att applicera på min undersökning om Tunavallen och har därför relevans för min uppsats. I kapitlet framkommer bland annat följande. När ett beslut realiserar kallas det för policyprocessen och den kan delas in i fem olika stadier. Det första stadiet benämns initiering vilket sker när ett problem tas upp till politisk behandling, det andra stadiet är planering som följs av det tredje stadiet beslutsfattande. Det fjärde stadiet kallas för implementering vilket innebär att beslutet omsätts i praktisk handling. Det femte stadiet, slutligen, är utvärderingen. Viktigt och idealiskt inom denna policyprocess är att beslutsfattaren är medveten om de olika alternativen samt konsekvenserna av beslutet.²

En teori som också framförs är att planering ”inte skall styras uppifrån” utan måste ske i dialog med de individer som berörs av beslutet.³ Å andra sidan framhålls att för att kunna genomdriva sina beslut måste aktören besitta inflytande och makt.⁴

Idrottsrörelsen under det tidiga 1900-talet

När det gäller den historiska forskningen kring den svenska idrottsrörelsens utveckling finns det främst två avhandlingar som är av intresse - *Idrottens väg till folkhemmet* skriven av Johan R Norberg och *Den institutionaliserade tävlingsidrotten* skriven av Paul Sjöblom. Idrottens väg till folkhemmet skildrar förhållandet mellan staten och idrottsrörelsen från slutet av 1800-talet fram till 1970-talet. Vilken syn hade staten på idrottsrörelsen och hur har den statliga idrottspolitikerna påverkat idrottsrörelsen? I föreliggande arbete har jag främst intresserat mig för de kapitel som behandlar det tidiga 1900-talet då de ligger inom mitt eget undersökningsområde. Dessa kapitel skildrar den tidiga svenska idrottsrörelsens väg från att ha varit ett storstadfenomen till att bli en folkrörelse spridd över landet. En av orsakerna till idrottsrörelsens

¹ Moen (1992), s. 1, 113

² Skårfors (2001), s. 23-24

³ Skårfors (2002), s. 25

⁴ Skårfors (2002), s. 25

utveckling var det årliga statliga stöd som utverkades från riksdagen 1913. Vägen dit var dock lång och svår eftersom skepsisen mot idrottsrörelsen inom riksdagen var stor. Idrotten var vid 1900-talets början koncentrerad till städerna, på landsbygden såg man på idrottsrörelsen med misstänksamhet vilket präglade riksdagsledamöterna från landsbygden.⁵ Två händelser kom att få stor betydelse för det statliga stödets möjliggörande, det ena var bildandet av de två stora idrottsorganisationerna *Centralföreningen för idrottens främjande* (1871)⁶ och *Svenska gymnastik och idrottsföreningars riksförbund* (1903)⁷. Centralföreningen hade som syfte att propagera för och stötta idrotten, bland annat genom ekonomiska bidrag och Riksförbundet blev den organisation som enade och tog idrottsrörelsen under sina vingar. Dessa två stora organisationer kom att föra idrottens talan när den propagerade för årligt statligt stöd. Den andra händelsen var de Olympiska spelen i Stockholm 1912. Dessa spel blev en enorm succé för svenskt idrottsliv med stora svenska framgångar, det skapade en medvind för idrottsrörelsen som fick verkan även i riksdagen och bidrog till att ett årligt statligt stöd till idrotten beviljades 1913.⁸

Den institutionaliserade tävlingsidrotten skriven av Paul Sjöblom behandlar kommunernas inställning till idrottsrörelsen under 1900-talet. De kapitel som kan ha störst relevans för min uppsats är de som behandlar utvecklingen under det tidiga 1900-talet. 1900-talets början kännetecknades av kommunernas bristande intresse för idrottsrörelsen. Ofta handlade kontakterna mellan kommunerna och idrottsutövarna om upplåtande av mark till idrottsplatser. Då mark gavs handlade det som oftast om vattensjuk mark eller mark lokaliserad till utkanterna av bebyggda områden. Det ekonomiska stödet från kommunerna kom för det mesta att bestå av enstaka engångsbidrag.⁹ Olof Moen menar dock att några större behov av större idrottsplatser ännu inte fanns eftersom idrottsrörelsen ända fram till 1910 var relativt outvecklad.¹⁰

De två stora idrottsorganisationerna Centralföreningen och Riksförbundet visade ändå tydligt sitt missnöje med sakernas tillstånd och framförde kritik mot kommunerna – idrotten hade uppfostrande och hälsofrämjande aspekter, men ingenting kunde ske om det inte fanns några idrottsplatser.¹¹ Två statliga åtgärder som fick verklig effekt skall här nämnas. Den ena var

⁵ Norberg (2004), s. 71

⁶ Norberg (2004), s. 66

⁷ Norberg (2004), s. 67

⁸ Norberg (2004), s. 72-73

⁹ Sjöblom (2006), s. 90

¹⁰ Moen (1992), s. 47

¹¹ Sjöblom (2006), s. 95

Idrottsplatskommittén som bildades 1914 av regeringen på uppdrag av Centralföreningen och Riksförbundet. Idrottsplatskommitténs uppgift var att samarbeta med kommunerna och idrottsföreningarna i idrottsplatsfrågan. Samarbetet gick då ut på att Idrottsplatskommittén stod för halva investeringssumman medan kommunen stod för den andra samt upplät mark.¹² Den andra statliga åtgärden var *Arbetslöshetskommissionen*, som under krisåren på 1920- och 30-talet med hög arbetslöshet hade i uppgift att skapa arbetstillfällen och såg till att ett flertal idrottsplatser kom att uppföras som nödhjälpsarbeten.¹³

Idrottsplatsen i Eskilstuna

Gällande lokal forskning kan främst nämnas, *Eskilstuna Historia*, en bokserie som i tre delar behandlar Eskilstunas historia från forntid till nutid. Den tredje och sista delen, skriven av Bror Erik Ohlsson (red.), Christer Ericsson och Ulf Magnusson, handlar om Eskilstunas historia under 1800-talet och 1900-talet och har därför fått stor relevans för min undersökning. Ett kapitel behandlar idrotten i Eskilstuna och säger bland annat att fram till 1920-talet var kommunens intresse för idrotten svagt. Endast vid enstaka tillfällen beviljades bidrag. Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation som var en sammanslutning av ett flertal idrottsföreningar i syfte att få till en ny idrottsplats i Eskilstuna ansökte om medel från kommunen men nekades detta, trots att utbudet på idrottsplatser i staden var magert.¹⁴ År 1908 hade man visserligen invigt en idrottsplats ute på området Djurgården men den ägdes av fotbollsklubben IFK Eskilstuna.¹⁵ Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation önskade en idrottsplats som ägdes av alla inblandade föreningar tillsammans.¹⁶

Ekonomi kom att utgöra det största problemet för Samorganisationen i sin strävan efter en ny idrottsplats, de egna resurserna var knappa och kommunen hade ingen önskan att bidra. År 1919 gick IFK Eskilstuna med i Samorganisationen och det kom att bli genombrottet, IFK hade nämligen goda kontakter inom näringslivet vilket kan ha varit en avgörande faktor för idrottsplatsen Tunavallens slutliga färdigställande.¹⁷

Ett ytterligare verk med lokal anknytning kan här nämnas, *Eskilstuna i våra hjärtan – hundra år av minnen, beslut och utveckling* skriven av Arbetshistoriska rådet med Hans och

¹² Sjöblom (2006), s. 96-97

¹³ Sjöblom (2006), s. 98

¹⁴ Ericsson "Eskilstuna under 1900-talet" i Ohlsson (red.), Ericsson & Magnusson (2002), s. 252

¹⁵ Ericsson (2002), s. 253

¹⁶ Ericsson (2002), s. 256

¹⁷ Ericsson (2002), s. 256

Gun Johansson som redaktörer. Karl Hamberg har här skrivit kapitlet Idrottsrörelsen i Eskilstuna som behandlar den tidiga idrottsrörelsens framväxt i Eskilstuna och de olika idrottsgrenarnas utveckling. Ett avsnitt skildrar Eskilstuna Idrottsföreningars samorganisations mödor med att få en ny idrottsplats i Eskilstuna och precis som Christer Ericsson skriver Karl Hamberg att de största problemen var ekonomiska. En viktig vändpunkt kom när fler föreningar, däribland IFK Eskilstuna, bjöds in att delta i Samorganisationen. IFK Eskilstunas roll var viktig då också en av deras representanter, Gustav Björkman, lyckades få sin arbetsgivare *Stålpressnings AB* att skänka 10 000 kronor till Samorganisationens förfogande. Detta bidrag medförde att arbetet på löpar- och hoppbanorna kunde slutföras.¹⁸

Idrottsplatsen för 2000-talet

Enligt Olof Moen har en idrottsanläggning en livscykel, vilket innebär att den efter ett antal år har blivit hopplöst omodern. Den teknologiska utvecklingen ställer allt större krav på specialiserade idrottsplatser¹⁹ (som exempel kan nämnas att fler fotbollsplaner utrustas med konstgräs, något som är svårt att förena med till exempel diskus- och släggkastning).

År 2002 kom en rapport från Norges forskningsråd skriven av Gottfried Heinzerling som behandlar byggandet av idrottsanläggningar i Norge under slutet av 1990-talet – *Plan og beslutningsprosesser omkring utbygging av lokale idrettsanlegg*. Enligt rapporten har det under 1990-talet skett stora förändringar i debatten och beslutsprocesserna kring byggandet av idrottsanläggningar. Idrotten har de senaste åren blivit mera specialiserad och professionell vilket ökat kraven på arenorna. Förr var det vanligt att olika idrotter som friidrott och fotboll samsades på idrottsarenorna men idag kräver de egna specialiserade arenor. Finansieringen av dessa moderna anläggningar blir därmed större än vad kommunerna och idrottsföreningarna klarar av. Nya partners sökes därför inom näringslivet för att bekosta arenorna. Dessa partners kan erbjuda sig att åstadkomma så kallade blandlösningar där man på given tomtmark, förutom att uppföra idrottsanläggningar, också bygger bostäder och lokaler för affärs och näringsverksamhet.²⁰ De nya aktörerna inom idrottsplatsbyggandet kan, enligt forskningsrapporten, öka dynamiken men samtidigt skapa mer komplicerade beslutsprocesser och försena själva proceduren.²¹

¹⁸ Hamberg (1999), s. 196-197

¹⁹ Moen (1992), s. 113

²⁰ Heinzerling (2002), s. 4-5

²¹ Heinzerling (2002), s. 6

Paul Sjöblom konstaterar också att trots att kommunerna hade en pressad ekonomisk situation under stora delar av nittioalet fortsatte de kommunala investeringarna i nya idrottsanläggningar. En viktig anledning till detta kan ha varit att idrottsrörelsen hade stor förankring i de politiska beslutsorganen.²² Sveriges idrottsförningars riksförbunds statistik över uppförandet av anläggningar och Svenska kommunförbundets statistik över kostnader för idrottsanläggningar visar också att investeringarna i idrottsanläggningar fortsatte under nittioalets värsta krisår för att dessutom öka åren före millennieskiftet. Som exempel anger Sjöblom uppföranden av stora idrottsanläggningar i bland annat Karlstad, Borås och Eskilstuna.²³

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det finns relativt lite forskat kring just mitt undersökningsområde. Den mesta forskningen har inriktats mot idrottsrörelsen och anläggningsfrågan utgör där endast en del av helheten. Forskningsläget har ändå gjort klart vilken statens och kommunernas generella syn på idrottsrörelsen och idrottsplatsfrågan var under 1900-talets början och hur denna syn kom att förändras och utvecklas med tiden. Forskningsläget har också berört den nutida synen på idrottsplatser och skillnaden mellan dåtid och nutid känns stor. Denna skillnad framträder som mycket intressant att forska i, då den också avslöjar en del om de olika periodernas syn på idrotten. Förhoppningsvis kommer därför min uppsats att kunna komplettera bilden av hur idrottsplatsfrågan utvecklats under den tid då vi kan tala om en modern idrottsrörelse.

Genomgången av det aktuella forskningsläget anser jag utmynnar i ett antal teoretiska huvudlinjer, vilka jag avser att applicera på min undersökning.

I sin avhandling redogör Rikard Skårfors för hur maktbegreppet kan användas inom beslutsprocessen, hur de olika aktörerna nyttjar sin makt. Att tillämpa dessa teorier är ett sätt att förstå beslutsprocessen samt dess aktörer. Intressant för min undersökning blir därför att se hur väl de kan tillämpas på beslutsprocesserna kring Tunavallens båda byggnationer.

Enligt Johan Norberg och Paul Sjöblom visade både staten och kommunerna under 1900-talets början ett ljumt intresse för idrottsrörelsen och idrottsplatsfrågan, något som förmodligen berodde på ekonomiska faktorer samt ett allmänt ointresse. Detta ämnar jag med min uppsats undersöka och applicera på den rådande situationen i Eskilstuna. På vilket sätt var Eskilstuna kommun delaktig i processen kring Tunavallens tillkomst?

²² Sjöblom (2006), s. 374

²³ Sjöblom (2006), s. 373

Två statliga initiativ, den 1914 bildade Idrottsplatskommittén och Arbetslöshetskommissionen, som tillkom under 1920-talet, kom att lyfta en stor del av det ekonomiska ansvaret för idrottsplatsbyggande från kommunerna. Idrottsplatskommittén gav ekonomiskt stöd och arbetslöshetskommissionen bidrog med nödhjälpsarbeten. Jag vill försöka belysa i vilken utsträckning detta fick betydelse för Tunavallens tillkomst.

Olof Moen konstaterar att idrottsanläggningar har en livscykel. Det kommer alltid en tid när en idrottsplats blivit omodern och behöver förnyas, den ökade specialiseringen och den teknologiska utvecklingen ställer nya krav på idrottsarenorna. Är detta något som går att applicera på utvecklingen i Eskilstuna, var kravet på modernitet ett motiv som framfördes i samband med någon av Tunavallens byggnationer?

Enligt rapporten från Norges forskningsråd medför den ökade specialiseringen av idrottsarenorna att nya pennigstarka aktörer från näringslivet kommer in som samarbetspartners till kommuner och föreningar för att lösa den finansiella situationen. Detta bidrar, enligt forskningsrapporten, till att beslutsprocessen försvåras och kompliceras. Inte minst beroende på att projekten då ofta innebär en kombination av idrottsarena, kommersiella lokaler och bostäder. Vilken relevans fick dessa ”nya trender” inom idrottsplatsbyggandet för tillkomsten av nya Tunavallen i Eskilstuna?

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna C-uppsats är att jämföra det ursprungliga byggandet av idrottsanläggningen Tunavallen i Eskilstuna under 1900-talets början med ombyggnationen av densamma, som skedde under 2000-talets första år. Undersökningen kommer framför allt att inrikta sig mot beslutsprocesserna, som speglar utvecklingen av hur de båda idrottsplatserna växt fram. Vilka var de inblandade aktörerna, vilket inflytande hade de över processen och hur gick debatten? Denna undersökning kan då också ge en historisk skildring av människors motiv och värderingar kring idrotten under två olika tidsperioder. Skiljde de sig åt och fanns det likheter?

Ur detta syfte kan fyra frågeställningar urskiljas:

- Vilka motiv förelåg inför byggandet av Tunavallen och senare vid ombyggnationen?
- Vilka var vid de båda byggnadstillfällena förespråkare och vilken makt kunde de utöva över beslutsprocessen?
- Hur såg motståndet ut vid de båda byggnationerna?
- Hur finansierades Tunavallens byggande och ombyggnation?

1.3 Metod, källmaterial och källkritik

Jag har valt att genomföra en kvalitativ undersökning, det vill säga att jag går igenom mitt textmaterial och noga försöker tolka och analysera dess innebörd samt dra slutsatser. Till min hjälp att besvara frågorna gällande den första byggnationen av Tunavallen på 1910 och 20-talet har jag först och främst använt källmaterial som jag funnit hos Eskilstuna stadsarkiv. *Eskilstunas idrottsföreningars samorganisation*, var den som främst förde frågan om Tunavallens byggande, jag har därför valt att studera deras protokoll mellan åren 1913-1924. För att undersöka i vilken grad Eskilstuna kommun var delaktig i processen vid Tunavallens uppförande har protokoll och protokollhandlingar från *Eskilstuna Drätselkammare* och *Eskilstuna Stadsfullmäktige* mellan åren 1913-1924 också undersökts. Ytterligare hjälp med att besvara mina frågeställningar har jag slutligen fått genom att studera lokalpressen, i detta fall *Eskilstuna Kuriren* och *Folket*, i dessa gavs nämligen en bild av hur den allmänna debatten fördes kring Tunavallens byggande. I tidningarna var det också möjligt att få kompletterande information om själva processen kring byggandet då inte alla detaljer gick att utläsa i protokollen. Jag har dock inte valt att studera tidningarna regelbundet utan först och främst studerat de olika protokollen och därefter riktat in mig på speciella datum och årtal i tidningarna.

Gällande ombyggnationen av Tunavallen har jag använt kommunala protokoll, främst från *Eskilstuna kommunstyrelse* och *Eskilstuna kommunfullmäktige*, dessa protokoll fanns tillgängliga på Internet, på Eskilstuna kommuns hemsida – www.eskilstuna.se. De årtal som jag här riktat in mig på är 1998-2004. Tack vare Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltnings behjälplighet har jag även kunnat ta del av kommunala handlingar rörande ombyggnationen av Tunavallen såsom Avsiktsförklaringar och Ramavtal. Även under denna tidsperiod var lokaltidningarna i form av *Eskilstuna Kuriren* och *Folket* mycket användbara, kanske till och med i högre grad än under den äldre tidsperioden eftersom tidningarna nu är mer utvecklade med ordentlig bevakning över allt som sker i kommunen och med rejäla sportsidor som täcker det mesta inom det lokala sportlivet. Precis som i undersökningen gällande Tunavallens ursprungliga byggande har jag inte läst tidningarna regelbundet utan efter den fakta som går att läsa i protokollen och handlingarna riktat in mig på speciella datum och årtal.

Att basera fakta på information framförd i dagstidningar kan vara riskabelt eftersom tidningsartiklar inte sällan är präglade och färgade av tidningens politiska tillhörighet och därför väljer att värdera en nyhet på ett visst sätt. I Eskilstuna är läget så att *Eskilstuna Kuriren* är oberoende liberal medan *Folket* är socialdemokratisk. Jag har dock försökt att vara medveten

om detta faktum under undersökningens gång och låter tidningsartiklarna därför, i de flesta fall, endast komplettera vad som tidigare framkommit i protokoll och handlingar.

1.4 Avgränsning

Gällande Tunavallens ursprungliga byggande har jag avgränsat min undersökning till tidsperioden 1913-1924. År 1913 bildades Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation, vilken var den, som tidigare nämnts, som först initierade frågan om Tunavallens byggande, processen kan därför sägas ta sin början i samband med Samorganisationens bildande. År 1924 blev Tunavallen officiellt invigd vilket gör att detta år blir en naturlig slutpunkt. När det handlar om Tunavallens ombyggnation är avgränsningen gjord mellan årtalen 1998-2004. Tanken på Tunavallens ombyggnation kan man säga föddes i samband med kommunalvalet 1998, frågan dyker dock inte upp i de officiella dokumenten förrän 2000. 2002 återinvigdes Tunavallen, men historien tar inte slut här utan får sitt efterspel i den så kallade "Peab-affären" som får sitt officiella avslut 2004.

1.5 Disposition

Efter noga övervägande har jag kommit fram till att det bästa för min undersökning blir att göra en kronologisk framställning. På så sätt framträder processen och man får en helhetsbild av skeendet. En tematisk framställning, baserad på exempelvis frågeställningarna, skulle förmodligen bli alldeles för "hoppig" fram och tillbaka i tiden och samtidigt riskera, att vissa för helhetsbilden väsentliga delar, föll bort.

Innan själva undersökningsdelen börjar följer ett kapitel som skildrar den historiska bakgrunden i vilken det ursprungliga byggandet av Tunavallen skedde. Därefter börjar min undersökning, som har delats upp i två delar - den första delen beskriver processen, under 1900-talets början, när idrottsplatsen Tunavallen ursprungligen byggdes. Den andra delen skildrar händelserna och beslutsprocesserna när Tunavallen byggdes om. Mellan dessa två undersökningsdelar följer ett kortare kapitel som skildrar användandet av Tunavallen från det år den invigdes fram till ombyggnationen, detta kapitel har fått namnet "Tunavallen under 75 år". Slutligen kommer uppsatsen att avslutas med en diskussionsdel där jag sammanfattar, tar upp och diskuterar mina frågeställningar samt jämför de båda processerna med varandra – vilka likheter och skillnader fanns?

2 Historisk bakgrund

I denna del kommer en skildring av den historiska bakgrund i vilken byggandet av Tunavallen tog form. Starten på den moderna svenska idrottsrörelsen kommer att tas upp samt dess relation till staten och kommunerna. På vilket sätt bidrog dessa till idrottsrörelsens utveckling, något som uppförandet av idrottsplatser räknas till? Därefter kommer jag att sätta in Eskilstuna i detta sammanhang och kort beskriva hur det idrottsliga läget var i Eskilstuna vid den här tidpunkten, det vill säga början på 1900-talet, och hur behovet av en idrottsplats växte fram.

I slutet på 1800-talet var det som den moderna svenska idrottsrörelsen började ta form. De första svenska idrottsföreningar som bildades var gymnastikföreningarna vilka snart följdes av föreningar inom bland annat rodd, cykel och friidrott. Som centralgestalt inom den tidiga svenska idrottsrörelsen bör framför allt *Viktor Balck* nämnas. Han var gymnastiklärare vid Gymnasistiska centralinstitutet i Stockholm och kom genom flera utlandsresor i kontakt med den engelska tävlingsidrotten. Denna blev han starkt inspirerad av och väl hemma i Sverige började han införa idrottsliga moment i sin gymnastikundervisning, han såg också till att arrangera de allra första tävlingarna.²⁴

Idrotten förde dock, vid 1900-talets början, en ganska undanskymd tillvaro, det fanns få idrottsplatser och tidningarnas intresse för idrotten var begränsat, enstaka notiser kunde förekomma. De idrottsföreningar som fanns var i första hand lokaliserade till storstäderna, som Stockholm och Göteborg, och utövarna tillhörde främst över- och medelklassen. Vad som saknades var en effektiv riksorganisation. År 1897 bildades dock *Sveriges centralförening för idrottens främjande*²⁵ vars syfte var att ”propagera för och understödja idrott i olika former”²⁶ I centralföreningens ledning satt bland andra Viktor Balck och ordförande var kronprinsen (den blivande Gustav V). Centralföreningen bidrog till idrottsrörelsens utveckling genom att ge ekonomiskt stöd till idrottsföreningar och idrottsplatser, men den var aldrig intresserad av att bli någon riksorganisation som samlade lokalföreningarna under sig. År 1903 bildades däremot *Svenska gymnastik och idrottsföreningars riksförbund* (sedan 1947 Sveriges riksidrottsförbund) i syfte att försöka ena idrottsrörelsen, det blev lyckosamt, efter bara några år

²⁴ Norberg (2004), s. 64

²⁵ Norberg (2004), s. 65-66

²⁶ Norberg (2004), s. 66

hade det lyckats samla 600 lokalföreningar under sig. Idrotten började nu spridas även utanför städernas gränser.²⁷

2.1 Idrottsrörelsen och staten

Det statliga stödet till idrottsrörelsen var under dessa år mycket begränsat, det var enstaka engångsbidrag från regeringen som gällde. Men när idrottsintresset, i början på 1900-talet, ökade allt mer stadigt började man försöka få mer permanenta bidrag. Regeringen var positivt inställd till detta, dock inte riksdagen som hellre såg andra finansiärer av idrottsrörelsens verksamhet och avslög begäran.²⁸ Bland riksdagens ledamöter var det främst de borgerliga stadsborna ifrån högermännen och liberalerna som var idrottsvänligast, ledamöterna från landsbygden var de mest negativt inställda medan socialdemokraterna var splittrade i frågan.²⁹ Att det var just på landsbygden man var mest skeptisk till idrottsrörelsen är förståeligt eftersom den vid den här tidpunkten var mest koncentrerad till städerna. De riksdagsledamöter som stödde ett statligt stöd till idrotten framhöll bland annat att idrotten främjade hälsan, var karaktärsdanande, uppmuntrade ett sunt leverne och var klassöverbryggande.³⁰

År 1912 hölls de Olympiska spelen i Stockholm, de blev en stor succé med flera svenska framgångar. Idrottsrörelsen försökte nu utnyttja den medvind olympiaden förde med sig och sökte nya bidrag. Man framhävde att de idrottsliga organisationerna inte hade resurser nog för att täcka de allt större behoven, bland annat behövdes medel till idrottsplatsbyggen. Den här gången gick det bättre, ett årligt statligt stöd till idrottsrörelsen blev beviljat av riksdagen.³¹ Detta blev en markering från staten att ”idrottsrörelsen utförde en samhällsnyttig gärning”³²

2.2 Idrottsrörelsen och kommunerna

På lokalnivå däremot så hade det kommunala stödet till idrotten varit giltigt sedan 1909, efter ett bestämmande i regeringsrätten. Verkligheten var dock en annan, kommunernas intresse för idrottsrörelsen var svalt, ville invånarna ha en bit mark att idrotta på fick de till stor del ordna det själva.³³ Kontakterna mellan kommunerna och de lokala idrottsföreningarna bestod vid

²⁷ Norberg (2004), s. 67, 69

²⁸ Norberg (2004), s. 70-71

²⁹ Sjöblom (2006), s. 85

³⁰ Norberg (2004), s. 71

³¹ Norberg (2004), s. 72-73

³² Norberg (2004), s. 77

³³ Sjöblom (2002), s. 233

1900-talets början mest av förfrågningar om markupplåtelser till idrottsplatser. Oftast blev det dock avslag motiverat med att kommunerna saknade mark och inte hade råd att köpa in eller också var marken reserverad för bostadsbyggande.³⁴ Beviljades mark kunde det hända att det var sådan som var vattensjuk och eller lokaliserad till utkanterna av bebyggda områden.³⁵ De stora idrottsorganisationerna, Centralföreningen och Riksförbundet, riktade kritik mot kommunernas bristande intresse i idrottsplatsfrågan. Bland annat framhöll de idrottens uppfostrande aspekter och hur viktigt det var att kommunerna gav ungdomens fysiska utveckling och uppfostran en hjälpsam hand.³⁶ Det var dessa två stora organisationer som kom att ligga bakom bildandet av *Sveriges idrottsplatskommitté*, som tillsattes 1914 av regeringen på uppdrag av just Centralföreningen och Riksförbundet. Idrottsplatskommittén kom att bli en effektiv pådrivare för uppförandet av idrottsplatser runt om i landet, dess strategi var att på lokal nivå försöka skapa allianser för att få igång ett samarbete i idrottsplatsfrågan. Vanligt var att idrottsplatskommittén lockade med att bidra med halva investeringssumman i utbyte mot att kommunerna bidrog med resten samt upplät mark. Mellan åren 1917-1929 beviljade Idrottsplatskommittén cirka 25 000 kronor per år till idrottsplatsbyggen och såg till att ett sextiototal uppfördes. Den hade dessutom medfört att kommunerna nu tog ett större ansvar för att uppföra idrottsplatser.³⁷

Runt 1920 fanns det 400 idrottsplatser i Sverige. Vad som i regel kännetecknade en idrottsplats var att det fanns en fotbollsplan samt löpar-, hopp- och kastbanor.³⁸ Kommunerna kunde alltså stödja uppförandet av idrottsplatser genom markupplåtelser och ekonomiska bidrag. Ett annat sorts stöd, som blev vanligt under 1920- och 1930-talens krisår med hög arbetslöshet, var det som kom till genom nödhjälpsarbeten. Den så kallade Arbetslöshetskommissionen, som av regeringen fått i uppdrag att skapa arbetstillfällen, betalade ut stora bidrag som täckte bland annat löne- och materialkostnader i samband med att idrottsplatser uppfördes som nödhjälpsarbeten. Under 1920-talet kom kommissionen att investera uppåt 2 miljoner kronor för nödhjälpsarbeten på idrottsplatser vilket ledde till att ett femtiotal idrottsplatser blev uppförda.³⁹

³⁴ Sjöblom (2002), s. 235

³⁵ Sjöblom (2006), s. 90

³⁶ Sjöblom (2006), s. 95

³⁷ Sjöblom (2006), s. 96-97

³⁸ Sjöblom (2002), s. 235

³⁹ Sjöblom (2002), s. 236

Sammanfattningsvis kan det alltså konstateras att genom statens insatser via Idrottsplatskommittén och Arbetslöshetskommissionen kom ett hundratals idrottsplatser att uppföras runt om i landet under 1900-talets början. Kommunerna bidrog genom att upplåta mark och genom ekonomiska anslag. Idrottsrörelsen var på frammarsch genom landet, den spreds via de större städerna ut på landsbygden och till de mindre kommunerna. Genom att framhäva idrottens hälsofrämjande funktioner, dess uppmuntrande av ett sunt och nyktert leverne och karaktärsdanande förmåga propagerade idrottsrörelsens representanter för fler utövare, fler föreningar och fler idrottsplatser.

2.3 Idrotten i Eskilstuna

I Eskilstuna började idrottsrörelsen växa fram under 1800-talets sista år, precis som i övriga Sverige var de första idrottsföreningarna som bildades gymnastikföreningar. Eskilstunas kanske första idrottsförening var *Eskilstuna Atletklubb* som bildades 1892. Det var en så kallad ”flergrensförening”⁴⁰ med både gymnastik och brottning på programmet och under 1890-talet arrangerade de tävlingar och uppvisningar. Åren därefter, i slutet på 1800-talet och början på 1900-talet, kom ett flertal nya idrottsföreningar i Eskilstuna att se dagens ljus, bland annat två av Eskilstunas mest kända och anrikaste - *Godtemplarnas Ungdoms och Idrottsförening (GUIF)* som bildades 1896 och *IFK Eskilstuna* som bildades året därefter, 1897. Bland de idrottsföreningar som kom att bildas runt sekelskiftet 1900 förtjänas *IF Verdandi* (1900) och *IF Sport* (1901) att nämnas, två föreningar som kanske inte är lika kända som GUIF och IFK Eskilstuna men som ändå satt sin prägel på Eskilstunas idrottsliv.⁴¹

Det fanns alltså vid sekelskiftet 1900 ett flertal idrottsföreningar i Eskilstuna, men hur stod det till med idrottsplatser? För de första idrottsföreningarna fanns det inga idrottsplatser utan föreningarna fick istället hyra olika ängar för att utöva sin verksamhet. År 1902 anlades ett försök till en idrottsplats vid ”Nedre hamn”, dock utan större lycka. Den beskrivs som ”gropig och ojämn” och alldeles för smal. År 1908 invigdes IFK Eskilstunas egen idrottsplats ”Idrottsparken”, som byggts ute på området Djurgården. Standarden på denna idrottsplats borde ha varit relativt hög eftersom SM i friidrott arrangerades här 1909.⁴² Flera av de övriga idrottsföreningarna i Eskilstuna började dock känna ett missnöje med den rådande idrottsplatssituationen. Eftersom Idrottsparken ägdes av IFK Eskilstuna var de övriga föreningarna tvinga-

⁴⁰ Ericsson (2002), s. 250

⁴¹ Hamberg (1999), s. 158

⁴² Hamberg (1999), s. 168

de att hyra in sig om de ville nyttja den. IFK Eskilstuna hade dessutom makt att själva avgöra vilka som skulle få tillgång till arenan och när. Hösten 1912 tog idrottsföreningen Svea initiativet till ett möte med alla Eskilstunas idrottsföreningar för att diskutera anläggandet av ny allmän idrottsplats och bildandet av en förening som arbetade för det syftet. IFK Eskilstuna bjöds att delta men avböjde eftersom man ju inte var i behov av en idrottsplats. Mötet idrottsföreningarna emellan kom den 18 februari 1913 att utmytna i bildandet av Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation vars främsta syfte skulle bli att anlägga en ny idrottsplats i Eskilstuna.⁴³

⁴³ Hamberg (1999), s. 196

3 Uppförandet av Tunavallen

3.1 Hur det började

Berättelsen om idrottsplatsen Tunavallen kan sägas ta sin början med bildandet av Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation. Samorganisationen, som bildades den 18 februari 1913, bestod av idrottsföreningarna GUIF, IF Sport, IF Svea, IF Verdandi, City FK, Templarnas IK, Tunafors SK samt VoIF Diana⁴⁴ och hade som ett av sina främsta syften ”att åt Eskilstuna idrottsmän anskaffa en fullt modern idrottsplats samt att förvalta den som föreningarnas gemensamma egendom”⁴⁵.

I mars 1913 gjorde Samorganisationen en skrivelse till Eskilstuna Drätselkammare där man redogjorde för sina motiv, skrivelsen löd som följande:

”Den svenska idrotten har de senaste åren vunnit storartade framgångar och särskilt på de nu sist afhöllna Olympiska Spelen i Stockholm. Äfven i vår stad bedrivs idrotten, och kanske efter storlek, en af vårt lands förnämsta.

En sak som dock gör sig med gällande är behofet af en modern idrottsplats vilket är af stor nödvändighet. Den idrottsplats som för närvarande finnes är dock för liten, samt fyller ej alls vad så väl läge som storlek det fordringar som behofet påkallar därtill kommer att densamma befinna sig i enskild förenings ägo.

Vi undertecknade föreningar tillsammans åtta st med c:a 1500 medlemmar få därför vördsamt inlägga en anhållan om att Drätselkammaren samt herrar Stadsfullmäktige måtte besluta om upplåtande af mark till en idrottsplats, och taga vi oss friheten få föreslå den plats som är belägen på venster sida om landsvägen till Folkets Park mellan det bebyggda Nyfors samt Epidemisjukhuset.”⁴⁶

Skrivelsen inleder med att nämna 1912 års Olympiska spel som hölls i Stockholm, en händelse som naturligtvis fick ett enormt genomslag för Sveriges idrottsliv och blev till en inspirationskälla. Att sätta behovet av en idrottsplats i detta positiva sammanhang var säkerligen ett bra drag för att beveka stadens politiker. Vidare nämner Samorganisationen att man redan sett ut en lämplig plats, som är belägen på vänstra sidan om landsvägen till Folkets park, mellan det bebyggda Nyfors och Epidemisjukhuset.

⁴⁴ Hamberg (1999), s. 196

⁴⁵ Stadgar för Eskilstuna idrottsföreningars Samorganisation, § 2. (Protokollhandling Eskilstuna stadsfullmäktige 1919) (ESA)

⁴⁶ Protokollhandling 26/3 1913, Eskilstuna Drätselkammare (ESA)

Med denna skrivelse var därmed ett första steg taget för en ny idrottsplats. För att bereda ärendet tillsatte Drätselkammaren en idrottskommitté.⁴⁷ Hur denna kommitté har arbetat framgår inte av protokollen, den 23 maj 1913 går det dock att läsa i Samorganisationens protokoll att Drätselkammaren har avslagit dess ansökan om anhållan av mark. Samorganisationens styrelse beslutar då att lämna in en ansökan om att få arrendera marken under 10 år.⁴⁸ Detta gör man emellertid också till Domänstyrelsen eftersom en komplicerande faktor i detta sammanhang var att marken låg under kronohemmanet Gredby och således ägdes av kronan. Eskilstuna stad arrenderade marken av Domänstyrelsen vilken förvaltade den åt kronan.⁴⁹ Efter att ärendet varit uppe hos både Drätselkammaren och Stadsfullmäktige beslutar Drätselkammaren att Stadsfullmäktige gör en skrivelse till kungliga Domänstyrelsen där man godkänner att Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation får ta över marken som så kallad ”subarrendator” (det vill säga, Samorganisationen arrenderar marken av staden som ju sin tur arrenderar den av kronan).⁵⁰ Drätselkammaren var faktiskt mycket positivt inställd till Samorganisationens arbete, det framgår när man läser det yttrande Drätselkammarens ordförande Gustaf Hök gjorde på begäran av ”kunglige befallningshavande” i länet (fram till 1918 officiell beteckning för länsstyrelsen) i samband med Samorganisationens skrivelse till Domänstyrelsen. Ur detta yttrande citeras följande:

”Eskilstuna Idrottsföreningars Samorganisation har framsprungit ur behovet af att ena, ordna och i sund riktning leda idrottsarbetet här i samhället. En af dess första angelägenheter måste därvid bliva att för detta arbete anskaffa en samlings- och öfningsplats, utrustad åtminstone i någon mån med de anordningar och hjälpmedel, som numera med nödvändighet tillhöra en dylik och där arbetet kunde bedrivas under insiktsfull ledning.” ”Den sunda idrottens utvecklande och uppfostrande betydelse är så stor, dess insats till bevarande af folkhälsan så afsevärd, att enligt mitt förmenande Samorganisationen är väl förtjänt af den största uppmuntran i sitt arbete.”⁵¹

Detta citat kan sägas stå lite grand i strid med det gällande forskningsläget som ju säger att Eskilstuna stads intresse för en ny idrottsplats var begränsad. Staden ansåg dock i själva verket att en ny idrottsplats vore mycket utvecklande för Eskilstuna och bra för folkhälsan och

⁴⁷ Protokoll 26/3 1913, § 3, Eskilstuna Drätselkammare (ESA)

⁴⁸ Protokoll 23/5 1913, § 3, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁴⁹ Protokoll 22/12 1913, § 6, Eskilstuna Drätselkammare (ESA)

⁵⁰ Protokoll 28/1 1914, § 26 & Protokollbilaga 28/1 1914, Eskilstuna Drätselkammare (ESA)

⁵¹ Stadsfullmäktiges i Eskilstuna handlingar. Nr. 46, 1913, s. 807 (ESA)

propagerade alltså hos Domänstyrelsen för att Samorganisationen skulle få arrendera marken. Idrottsrörelsens förespråkare hade alltså nått Eskilstuna stadshus.

Även Hugo Möller, stadsläkare, hade yttrat sig huruvida en idrottsplats intill epidemisjukhuset skulle innebära ”olägenheter” för sjukhuset. Han ansåg inte att det innebar några problem, så länge idrottsplatsens gräns var belägen ”minst 75 à 100 meter” från sjukhusområdets gräns.⁵²

Den 29 april går det slutligen att läsa i Drätselkammarens protokoll att Domänstyrelsen skrivit till Kunglige befallningsman i länet och meddelat att det inte fanns några hinder för Eskilstuna stad att upplåta marken åt Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation. Drätselkammaren beslutar därmed att med Samorganisationen upprätta kontrakt.⁵³ Ett arrendekontrakt hade upprättats mellan Domänstyrelsen och Eskilstuna stad gällande kronohemmanet Gredby, underskrivet redan den 24 januari 1913 med tillträdesdag för kommunen den 14 mars 1914. Det var detta kontrakt som nu överläts till Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation.⁵⁴ Eskilstuna stad hade alltså ett år tidigare visat intresse för marken som gränsade till det bebyggda Nyfors och beslutat att arrendera den av Domänstyrelsen. En tanke är att Eskilstuna stad vill använda marken till bostadsbyggande.

Det dröjde inte lång stund innan arbetet med iordningställandet av idrottsplatsen satte igång. Den lokala pressen uppmärksammade också snart att Eskilstuna var på väg att få en ny idrottsplats. Den 11 november 1914 gick det bland annat att läsa i Eskilstuna Kuriren att ingenjör Otto Björlin, som var expert på idrottsplatser, hade tillkallats från Stockholm och av dennes ritningar att döma var det ingen liten och obetydlig idrottsplats som skulle byggas: ”endast Stockholms Stadion skulle komma att ligga före”, anser sakkunniga i tidningen. För närvarande är det dock bara ett stort gärde, säger Eskilstuna Kuriren och skriver vidare att ”en löparbana om 423,8 meters längd kommer att ordnas, en bollplan 100 x 64 meter, cykelbana 485 meter, hopplaner, platser för kula, slägga, diskus o.s.v. Vidare uppföres en läktare för 580 personer.” I Eskilstuna Kuriren går det också att läsa att förhoppningarna är att redan nästa höst kunna inviga idrottsplatsen.⁵⁵

Förväntningarna var alltså stora, det var de även utanför Eskilstuna. *Svenska gymnastik- och idrottsföreningars riksförbund* skrev den 8 april 1914 ett brev till Eskilstuna stadsfull-

⁵² Stadsfullmäktiges i Eskilstuna handlingar. Nr. 46, 1913, s. 807 (ESA)

⁵³ Protokoll 29/4 1914, § 34, Eskilstuna Drätselkammare (ESA)

⁵⁴ Stadsfullmäktiges i Eskilstuna handlingar. Nr. 5, 1914, s. 123 (ESA)

⁵⁵ Eskilstuna Kuriren 11/11 1914

måktige där man uttryckte sin glädje över Eskilstuna stadsfullmäktiges beslut att upplåta mark åt Samorganisationen. En ny idrottsplats skulle också komma Eskilstuna mycket väl till pass eftersom ”en stor del af idrottsmännen tillhöra arbetarebefolkningen, hvilken i särskild grad är i behof af rekreation i friska luften.”⁵⁶

3.2 Frågan om finansiering

Finansieringen av bygget skulle komma att bli Samorganisationens största problem. Man startade dock omedelbart med att försöka samla in medel till idrottsplatsens färdigställande. En vårfest anordnades där man lyckades inbringa 109,14 kronor och festligheter i Folkets park som gav 1 230,47 kronor.⁵⁷ I oktober 1913 ansöker Samorganisationen hos Konungen om tillstånd för ett stort varulotteri med 30 000 lotter till en krona styck, som högsta vinst beslutar man sig för att köpa in en bil för ett värde av 3975 kronor.⁵⁸ Den sammanlagda vinsten från varulotteriet blev förhållandevis mycket stor, 10 679,39 kronor. Ett ytterligare lotteri hölls 1918 som inbringade 3 960,76 kronor och 1917 anordnades en basar som sammanlagt gav 1 352,41 kronor.⁵⁹

Sveriges centralförening för idrottens främjande kom att bli en av Samorganisationens största bidragsgivare. År 1914 skänkte centralföreningen Samorganisationen ett anslag på 3500 kronor, året därpå skänkte de 800 kronor och 1918 ytterligare 1000 kronor.⁶⁰

Samorganisationen försökte på olika vis samla ihop medel till idrottsplatsens färdigställande men hade väl varierad lycka. Den 18 februari 1916 går det att läsa i Samorganisationens protokoll att man ansökt om bidrag hos Eskilstunas samtliga banker, men ingen har svarat.⁶¹ Den 20 november 1918 rapporteras det att ”herrar Åhlin och Pålson” varit i kontakt med några av partiledarna i stadsfullmäktige om bidrag till idrottsplatsen men att de varit ”mycket avvisande” eftersom Eskilstuna kommun för närvarande inte hade råd.⁶²

Arbetet med att få idrottsplatsen färdig pågick, i Samorganisationens protokoll rapporteras det bland annat att vatten har dragits till idrottsplatsen, planen har schaktats (delvis av id-

⁵⁶ Protokollhandling 8/4 1914, Eskilstuna stadsfullmäktige (ESA)

⁵⁷ Årsberättelser 1924, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁵⁸ Protokoll 13/10 1913, § 3-5, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁵⁹ Protokollhandling 1919, Eskilstuna stadsfullmäktige (ESA)

⁶⁰ Årsberättelser 1924, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁶¹ Protokoll 18/2 1916, § 5, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁶² Protokoll 20/11 1918, § 8, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

rottsmännen själva) och blivit sådd.⁶³ Runt 1918 var det dock i princip bara fotbollsplanen som var färdig⁶⁴ och de första ambitionerna, från 1914, om att ha idrottsplatsen färdig inom ett år hade kommit rejält på skam. Detta var något som uppmärksammades i lokalpressen, främst Eskilstuna Kuriren i vilken det under hösten 1918 pågick en debatt om idrottsplatsens färdigställande. Den tredje september undrade en insändare i Kuriren när idrottsplatsen egentligen skulle vara färdig⁶⁵ och den följdes den femte september av ännu en insändare som undrade samma sak. Insändaren menade att anledningen till att idrottsplatsen ännu inte var färdig berodde på ”bristande energi och förmåga hos ledningen” (det vill säga Samorganisationen), att de saknat en ekonomisk kalkyl och startat projektet på ”alltför lösa boliner”.⁶⁶ Insändarna, uppger Kuriren sedan, är inte ensamma om sin kritik och går vidare med att citera ”en av stadens mera kända och intresserade krafter inom idrottslivet”. Denne pekar på tre orsaker: för optimistiska ekonomiska kalkyler vid starten, oenighet bland stadens idrottsmän samt en oförmåga hos Samorganisationen att intressera ”den penningstarka allmänheten” för idrottsplatsen, vederbörande fortsätter sedan med att kalla samorganisationen för slöa.⁶⁷ Trots uppmaningar från Eskilstuna Kuriren väljer Samorganisationen att ligga lågt och svarar inte på kritiken som givits i tidningen. Den 29 september däremot går det att läsa i Kuriren att ett möte hållits mellan Samorganisationens styrelse och två av tidningens medarbetare. Under mötet hade Samorganisationens ordförande August Åhlin förklarat att orsaken till att arbetet med idrottsplatsen för närvarande låg nere berodde på bristen på kapital. Samorganisationen hade också gjort klart att man ingalunda varit passiv utan tvärtom försökt förmå såväl stadsfullmäktige som enskilda personer att ge bidrag och att man återigen skulle försöka vädja till enskildas offervillighet. Kuriren verkar dock inte blidkad utan avslutar artikeln med att konstatera att Samorganisationens styrelse inte verkar vara uppgiften vuxen och att det bästa vore om andra tog över, vad som behövdes var en styrelse som kunde skaffa pengar.⁶⁸

Även i tidningen Folket uppmärksammades idrottsplatsens bekymmersamma läge, men kanske inte med lika hårda tongångar som Eskilstuna Kuriren. Den 20 september 1918 står det i Folket att idrottsplatsfrågan har varit föremål för ”livliga meningsutbyten i idrottskretsar”. Man noterar den skarpa kritik som framkommit i Kuriren mot Samorganisationen. Fol-

⁶³ Protokoll 26/5 1915, § 5, 26/4 1916, § 4, 8/7 1918, § 6, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁶⁴ Årsberättelser 1924, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁶⁵ Eskilstuna Kuriren 3/9 1918

⁶⁶ Eskilstuna Kuriren 5/9 1918

⁶⁷ Eskilstuna Kuriren 5/9 1918

⁶⁸ Eskilstuna Kuriren 21/9 1918

ket framstår dock som mer förstående än Kuriren och framhåller att det är omöjligt för en utomstående att skaffa en riktig uppfattning i frågan. Som exempel nämns att ett enkelt schaktningsarbete som 1916 kostat 700 kronor nu kostar inte mindre än 2400 kronor. Folket menar alltså att idrottsplatsens försening delvis kan ha berott på de rådande kristiderna till följd av Världskriget.⁶⁹ Krigsåren medförde bevisligen en stark inflation. Av levnadskostnadsindex framgår att en genomsnittlig vara som 1914 kostade 100 kronor kostade 240 kronor 1918.⁷⁰

Samorganisationen började nu ändå trots allt inse att det inte längre fungerade att fortsätta som förr och vad som behövdes för att idrottsplatsen skulle bli verklighet var en mer kraftfull organisation och starkare enighet bland stadens idrottsklubbar. I mars 1919 beslöt man att bjuda in alla stadens övriga idrottsklubbar, däribland IFK Eskilstuna, att delta i Samorganisationen.⁷¹

Den elfte mars sammanträder man med de föreningar som än så länge stått utanför Samorganisationen – IFK Eskilstuna, Djurgårdens allmänna sportklubb, Eskilstuna gymnastik och atletklubb och Eskilstuna gymnastikförening. Något större närmande sker dock inte eftersom man inte kan komma överens om inträdessumman för de nya föreningarna, summan 2500 kronor som diskuteras anses vara för hög.⁷² Till slut efter många diskussioner lyckas man ena sig kring 750 kronor som inträdessumma.⁷³ Under diskussionens gång betonades vikten av föreningarnas samarbete för att idrottsplatsen skulle bli klar.

IFK Eskilstunas och de övriga föreningarnas inträde kan på sätt och vis ses som en nystart för Samorganisationen. Nu hade alla Eskilstunas stora idrottsföreningar enats under ett och samma mål, att färdigställa idrottsplatsen. Vid sidan av organisationen bildades en idrottsplatskommitté vars främsta uppgift skulle bli att samla ihop medel till idrottsplatsens färdigställande.⁷⁴

3.3 Samorganisationen börjar uppvakta kommunen

Det är först nu som Samorganisationen på allvar börjar uppvakta kommunen med sina krav. Förutom vädjandet om mark 1914 hade kontakten mellan Eskilstuna kommun och stadsfull-

⁶⁹ Folket 20/9 1918

⁷⁰ http://www.scb.se/templates/tableOrChart_33895.asp 2006-10-17, kl. 13.32

⁷¹ Protokoll 4/3 1919, § 7, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁷² Protokoll 11/3 1919, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁷³ Protokoll 22/5 1919, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁷⁴ Årsberättelser 1924, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

mäktige varit begränsad men i maj 1919 inkommer till Eskilstuna stadsfullmäktige en skrivelse från Samorganisationen där man för idrottsplatsens färdigställande önskar 15 000 kronor.

I skrivelsen framhäver Samorganisationen bland annat idrottens fysiska fostran av dagens ungdom och den välbehövliga motvikt idrotten är till det dagliga och jättiga arbetet. Risker finns dock att Eskilstunas idrottsmän tappar i skicklighet och antal beroende på ”bristen på en tidsenlig idrottsplats”, menar Samorganisationen och på grund av många idrottsföreningar i staden de senaste åren tvingats avstå sina träningsplatser till odlingar och bostadsbyggande var idrottsplatsens färdigställande nu mer viktigare än någonsin.

Samorganisationen fortsätter sin skrivelse med att redovisa att av de 30 143,58 kronor som hittills insamlats har 26 895,52 kronor gått direkt till idrottsplatsen. De ekonomiska resurserna börjar nu ta slut men ännu saknas 30 000 kronor för att idrottsplatsen skall bli färdig, bland annat saknas läktare och löparbanor. Av Eskilstuna kommun hoppas Samorganisationen nu på ett bidrag av 15 000 kronor.⁷⁵ Stadsfullmäktige remitterar ärendet till beredningsutskottet för ett yttrande vilket dock lyder att på grund av Eskilstunas för närvarande tryckta ekonomiska läge borde statsfullmäktige avslå Samorganisationens ansökan, vilket också sker.⁷⁶

Fotbollsplanen ansågs dock nu vara i så gott skick att det skulle gå att spela på den. Den 3 juli 1919 möts IFK Eskilstuna och ett kombinerat Eskilstunalag i den allra första fotbollsmatchen på idrottsplatsen, IFK vinner med 5-0 och intäkterna från matchen blir 426 kronor.⁷⁷ Avsikten med matchen var, enligt Eskilstuna Kuriren, att skaffa medel till vissa sprängningsarbeten i den norra kurvan. Att idrottsplatsen ännu var ganska provisorisk framgår av att både Eskilstuna Kuriren och Folket konstaterar att publiken ”får söka sig plats inom området efter bästa förmåga”.⁷⁸ En intressant detalj att notera i sammanhanget är att det i Samorganisationens årsberättelser står att den första matchen spelades den 17 juni 1920.⁷⁹

Den 30 maj 1919 utfärdas en kunglig förordning om kommuners rätt att uttaga avgift vid vissa offentliga nöjeställningar, denna avgift också benämnd *nöjesskatten* kom att få betydelse för Samorganisationens verksamhet.⁸⁰ Från början var det tänkt att nöjesskatten, som uttogs som en särskild avgift på entrébiljetten, vad idrottsrörelsen gällde enbart skulle beröra

⁷⁵ Protokollhandlingar 1919, Eskilstuna stadsfullmäktige (ESA)

⁷⁶ Protokoll 15/5 1919, § 40, Beredningsutskottet – Eskilstuna stadsfullmäktige, Protokoll 12/6 1919, § 7, Eskilstuna stadsfullmäktige (ESA)

⁷⁷ Ericsson (2002), s. 256

⁷⁸ Eskilstuna Kuriren, Folket 4/7 1919

⁷⁹ Årsberättelser 1924, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁸⁰ Norberg (2004), s. 388

den professionella idrotten, men inom ett år kom också amatöridrotten att beskattas.⁸¹ I Eskilstuna beslöt stadsfullmäktige på sitt sammanträde den 11 september 1919 att införa nöjesskatt⁸² och ganska snart därefter, den 20 oktober, kom en förfrågan från Samorganisationen i form av Eskilstuna idrottsplatskommitté om anslag från de medel som flöt in till kommunkassan genom nöjesskatten. Med motiveringen ”att det är ungdomen, som i första hand betalar denna skatt och att det är ungdomen, som utövar idrotten” önskade man högsta möjliga anslag.⁸³ Eskilstuna stadsfullmäktige hade dock tidigare under hösten beslutat att de pengar som kom in genom nöjesskatten under fyra år skulle användas till uppförandet av teatern och av den anledningen blev Samorganisationens vädjan om pengar återigen avslagen.⁸⁴

3.4 Det ekonomiska läget ljusnar

Det ekonomiska läget började ändå förbättras, idrottsplatskommittén uppvaktar bland annat Eskilstunas industrier och den 18 november 1919 framkommer det i Samorganisationens protokoll att firman *Separator* i Stockholm förmåtts att skänka 10 000 kronor till idrottsplatskommitténs förfogande, till villkoret att resten av pengarna som behövdes kunde införskaffas.⁸⁵ Både Christer Ericsson och Karl Hamberg skriver att samorganisationen erhöll 10 000 kronor av *Eskilstuna Stålpresnings AB*⁸⁶, i skriften *Dokumentationen av kraftstationen i Skogstorp* från Eskilstuna museer framgår att 1908 köptes Pressbolaget, även kallad Stålpresen, upp av AB Separator.⁸⁷ Separator och Eskilstuna Stålpresnings AB skulle i och med detta vara samma sak. Summan på 10 000 kronor från Separator/Stålpresnings AB fick direkt inverkan på idrottsplatsbygget eftersom de kom att medföra att löpar- och hoppbanorna kunde färdigställas.⁸⁸ För övrigt kan det nämnas att det är på sammanträdet den 18 november 1919 som man definitivt bestämmer sig för att döpa den nya idrottsplatsen till Tunavallen, enligt

⁸¹ Norberg (2004), s. 429-430

⁸² Protokoll 24/9 1919, § 39, Eskilstuna drätselkammare (ESA)

⁸³ Protokollhandling 1919, Eskilstuna stadsfullmäktige (ESA)

⁸⁴ Protokoll 9/10 1919, § 14, Eskilstuna stadsfullmäktige, Protokoll 27/11 1919, § 124, beredningsutskottet – Eskilstuna stadsfullmäktige (ESA)

⁸⁵ Protokoll 18/11 1919, § 12, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁸⁶ Ericsson (2002), s. 252, Hamberg (1999), s. 197

⁸⁷ Andersson & Hjalmarsson (1998), s. 5

⁸⁸ Årsberättelser 1924, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

Karl Hamberg var det Yngve Andersson, företrädare för IFK Eskilstuna, som kom på namnet.⁸⁹

På det stora hela var Tunavallen dock långt ifrån färdigställd vad som än så länge saknades var bland annat läktare, entré och inhägnader. De ekonomiska resurserna var dessutom snart förbrukade. För att kunna betala utgifterna tvingades idrottsplatskommittén, mot personlig borgen från ett par av medlemmarna, taga lån i bank.

Våren 1921 gör idrottsplatskommittén en framställan till stadsfullmäktige om 3100 kronor för planteringar på Tunavallen. Denna framställning stöttades dessutom av tre ledamöter i stadsfullmäktige genom en motion. Efter att ärendet behandlats i beredningsutskottet beslutar stadsfullmäktige att planteringsarbetena skall utföras som nödhjälsarbete, eftersom en del av kostnaderna då kan täckas av statsmedel.⁹⁰ Precis som Paul Sjöblom skrivit i bland annat *Ett idrottssekel* kom regeringens arbetslöshetspolitik under 1920 och 1930-talens krisår, i form av nödhjälsarbeten, att leda till att ett 50-tal idrottsplatser blev uppförda. Arbetslöshetskommissionen, som hade i uppdrag att skapa nya arbetstillfällen, betalade ut stora bidrag som täckte kostnaderna för exempelvis löner och material.⁹¹

Detta var i princip första gången sedan upplåtandet om mark 1914 som en framställan från Samorganisationen till Eskilstuna kommun beviljats. Genom att besluta att planteringarna skulle genomföras som nödhjälsarbeten kunde kommunen komma ifrån alltför stora egna kostnader, något som säkerligen bidrog till dess välvillighet. Men vad som också är intressant med detta ärende var att tre ledamöter ur stadsfullmäktige stöttade idrottsplatskommitténs anhållan genom en egen motion, började kommunens intresse för Tunavallen att vakna?

Ytterligare nödhjälsarbeten för Tunavallens räkning tillkom. Enligt Samorganisationens årsberättelse beviljade *Södra Sveriges statsarbeten*, 1922, 50 000 kronor för nödhjälsarbeten på Tunavallen, vilket ledde till att bland annat ståplatsläktaren uppfördes.⁹² Fortfarande saknade dock Tunavallen sittplatsläktare, entré och inhägnad, idrottsplatskommittén tog därför kontakt med Centralföreningen som beviljade ett räntefritt lån på 25 000 kronor mot villkoret att Eskilstuna stad ställde upp som borgensman. En begäran lämnades därför in till statsfullmäktige från idrottsplatskommittén och ärendet lämnades i vanlig ordning över till bered-

⁸⁹ Protokoll 18/11 1919, § 11 Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA), Hamberg (1999), s. 197

⁹⁰ Protokoll 28/4 1921, § 27, beredningsutskottet – Eskilstuna stadsfullmäktige (ESA)

⁹¹ Sjöblom (2002), s. 236

⁹² Årsberättelser 1924, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

ningsutskottet.⁹³ Den 15 september 1921 kom beredningsutskottets yttrande vilket var att ”för möjliggörande av de angivna byggnadernas uppförande” ansåg man att stadsfullmäktige skulle bevilja idrottsplatskommitténs ansökan.⁹⁴ Eskilstuna stad kom därför att ställa sig i borgen för ett lån på 25 000 kronor från Centralföreningen, att användas till Tunavallens färdigställande. Varför kommunen valde att göra detta förtäljer inte historien, dess intresse för Tunavallen hade hitintills varit ganska ljust, men nu gick man med på att ställa sig i borgen för ett lån på 25 000 kronor, en för dåtiden mycket stor summa. Lånet innebar i och för sig att Tunavallen i princip blev färdig, så det kan ha varit av denna anledning kommunen beviljade att bli borgensman. En fullgod idrottsplats med fotbollsplan och löparbanor skulle verka positivt och utvecklande för idrottslivet i Eskilstuna och höja stadens anseende. Att lånet kom just från Centralföreningen med så framstående personer i styrelsen som Gustav V och Victor Balck kan också ha bidragit till kommunens välvilja.

Nu var Tunavallen nästan färdig, några mindre summor behövdes dock för att definitivt färdigställa idrottsplatsen. Ytterligare ett lån togs på 3500 kronor för vilket bland andra *Svenska fotbollsförbundet* gick i borgen, från *Eskilstuna Jernmanufaktur* erhöles 500 kronor och från *Låsfabriksbolaget* 400 kronor.⁹⁵

Den 25 maj 1924 invigdes Tunavallen av kronprins Gustav Adolf (sedermera Gustav VI Adolf) som i sitt tal säger att ”Eskilstuna fått en vacker arena” som han hoppas ”skall skänka glädje, kroppslig hälsa och spänstighet åt mångtusenden medborgare släktled efter släktled.”⁹⁶

Den nya idrottsplatsen kom sedan att under 75 års tid skänka eskilstunaborna mycket glädje, spänning och dramatik på hög nivå. Tunavallen förblev i samorganisationens ägo ända fram till 1965 då ägandet togs över av Eskilstuna kommun.⁹⁷

⁹³ Protokollhandling 1921, Eskilstuna stadsfullmäktige (ESA)

⁹⁴ Protokoll 15/9 1921, § 51, beredningsutskottet – Eskilstuna stadsfullmäktige (ESA)

⁹⁵ Årsberättelser 1924, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation (ESA)

⁹⁶ Ericsson (2002), s. 256, Deander (1999), s. 7

⁹⁷ Deander (1999), s. 24

4 Tunavallen under 75 år

Gamla Tunavallen kom under de följande 75 åren att bli en av Sveriges mest framstående idrottsarenor. År 1924 startades *Allsvenskan* i Sverige och dess allra första match kom att spelas på just Tunavallens gräs. Bara några månader efter den pampiga invigningen möttes IFK Eskilstuna och IK Sleipner från Norrköping, den tredje augusti 1924, i den första allsvenska matchen. Det första allsvenska målet gjordes dock av Sleipner⁹⁸ (IFK vann matchen med 3-1⁹⁹).

Tre idrotter kom att dominera på Tunavallen – fotboll, friidrott och skridsko. IFK Eskilstuna var vid den här tiden ett av Sveriges bästa fotbollslag och ett flertal allsvenska matcher kom därför att spelas på Tunavallen under 1930, 40 och 50-talen.¹⁰⁰ Det första publikrekordet sattes 1931 då 16 770 personer kom för att se IFK Eskilstuna möta AIK. Det publikrekordet överträffades sedan 1963 då IFK Eskilstuna mötte GAIS, som bland andra hade Gunnar Gren i laget, i en kvalmatch till allsvenskan, 22 482 personer begav sig den dagen till Tunavallen.¹⁰¹ Tunavallen kom också att få äran att arrangera ett antal landskamper, 1937 spelades här en B-landskamp mot Norge, 1947 en B-landskamp mot Danmark och 1959 kom Ungern på besök. De två stora höjdpunkterna var dock när Indiens fotbollslag, på sin väg mot Olympiaden i Helsingfors 1952, spelade en match barfota på Tunavallen samt under 1958-års Fotbolls-VM i Sverige då matchen Paraguay-Jugoslavien spelades på Tunavallen.¹⁰² En annan höjdpunkt måste också ha varit när Liverpool kom på besök, under början av 1930-talet,¹⁰³ och besegrade IFK Eskilstuna med 7-1.

Under vintrarna nyttjades Tunavallen till bland annat skridskoåkning och även inom denna idrott var Tunavallen en ansedd arena. *Eskilstuna Idrottsklubb* (EIK) var under 1920 och 30-talen en av Sveriges mest framstående skridskoföreningar med ett flertal svenska mästerskap. Föreningens kanske mest kända åkare var dock verksam under 1980-talet – Tomas Gustafsson som vid de olympiska spelen i Sarajevo 1984 och Calgary 1988 vann sammanlagt tre

⁹⁸ Hamberg (1999), s. 197

⁹⁹ Guidning Fotbollsstadion Tunavallen (Eskilstuna kommunfastigheter AB)

¹⁰⁰ Hamberg (1999), s. 176

¹⁰¹ Deander (1999), s. 9

¹⁰² Deander (1999), s. 9

¹⁰³ Guidning Fotbollsstadion Tunavallen (Eskilstuna kommunfastigheter AB)

OS-guld.¹⁰⁴ Under 1950-talet gick två världsmästerskap i skridsko av stapeln på Tunavallens is, 1950 för herrar och 1951 för damer. En skridskolandskamp mellan Sverige och Sovjetunionen arrangerades också 1952.¹⁰⁵

1950-talet var annars friidrottens guldålder på Tunavallen, 1948 arrangerades de första *Tunavallsspelen* på idrottsplatsen, det var en högklassig friidrottsgala med internationell prägel. Tunavallens banor var erkänt snabba och flera internationella storstjärnor lockades att delta. Det första året, 1948, arrangerades tävlingarna en månad efter de Olympiska spelen i London och inte mindre än nitton OS-deltagare, varav tre guldmedaljörer, kom till start. Det stora genombrottsåret var nog ändå 1950 då 7000 betalande åskådare fick se två världsrekord inom en kvart. Jamaicanen *George Rhoden* satte nytt världsrekord på 400 meter med tiden 45,8 sekunder och amerikanen *Jim Fuchs* förbättrade sitt gamla världsrekord i kulstötning till 17,95 meter. Den tidigare världsrekordhållaren på 400 meter *Herbert Mc Kenley* från Jamaica ville dock försöka ta tillbaka sitt rekord och bad att få komma till Tunavallen för ett världsrekordförsök. Under 1952-års Tunavallsspel kom chansen, i och med att arrangörerna också lyckades få dit George Rhoden blev 400 metersloppet på Tunavallen detta år en riktig duell mellan två världsstjärnor. 10 442 betalande åskådare fick se Rhoden vinna ett mycket jämnt 400 meterslopp. Dessutom deltog ett flertal friidrottsstjärnor som tidigare under året deltagit i Olympiaden i Helsingfors. Under mitten av 1950-talet hade Tunavallsspelen nått sin kulmen som internationell friidrottstävling, konkurrensen från andra galor runt om i Europa, som allt mer började återhämta sig efter Andra världskriget, började bli allt större. Under 1960 och 70-talen arrangerades spelen men med mindre kända deltagare och glesare mellan rekorden, värt att nämna är dock 1970-års Tunavallsspel då *Ricky Bruch* kastade 61,8 meter i diskus och 1972 då den finske löparen *Lasse Virén* vann 5000 metersloppet. År 1974 arrangerades de sista Tunavallsspelen, utvecklingen hade nu sprungit ifrån Tunavallen och de tidigare så berömda banorna var hopplöst omoderna. Nya beläggningar krävdes på löparbanorna för att överhuvudtaget få löpare att ställa upp.¹⁰⁶

Under 1980 och 90-talen låg Tunavallen relativt långt från händelsernas centrum, det mest anmärkningsvärda skedde 1988 då SM i friidrott arrangerades på arenan. Skridskon försvann från Tunavallen i samband med att Isstadion byggdes 1968. IFK Eskilstuna hade 1963 trillat ur allsvenskan och sedan dess spelat i division ett. År 1992 kom man sist i division ett och föll

¹⁰⁴ Hamberg (1999), s. 182

¹⁰⁵ Deander (1999), s. 11

¹⁰⁶ Hamberg (1999), s. 172-174

ned i division 2, där man idag (2006) fortfarande befinner sig efter en kortare sejour i division 3.

Var då Tunavallens guldålder slut? I Eskilstuna fanns alldeles säkert förhoppningar om att en ny storhetstid kunde vara i antågande. Satsningar på en alltför sliten idrottsplats från 1924 måste dock göras för att den skulle ta steget in i 2000-talet.

5 Tunavallens ombyggnation

Under 1990-talets andra hälft upplevde Eskilstuna en stadig positiv folkökning. Två händelser kan närmast pekats ut som orsaker. Den ena var invigningen av *Svealandsbanan* 1997 järnvägsförbindelsen mellan Eskilstuna och Stockholm, som ökade närheten till huvudstaden och förbättrade förutsättningarna för både ut- och inpendling.¹⁰⁷ Den andra orsaken var *Mälardalens högskolas* etablering och utveckling i Eskilstuna under 1990-talet, då denna högskola kom att bli en av Sveriges mest expansiva och snabbväxande.¹⁰⁸ Den positiva utvecklingen i Eskilstuna kom att leda till en ökad efterfrågan på bostäder.

Runt 1998 bildades *Eskilstuna Fotboll AB* (efab) ”för att främja utvecklingen av fotbollen i Eskilstuna och för att återigen sätta Eskilstuna på fotbollskartan.”¹⁰⁹ Ambitionerna var att samarbeta mellan klubbarna och utveckla de unga talangerna. Satsningen var ambitiös och framåtsträvande, trots/beroende på den bistra verkligheten – 1992 hade Eskilstunas fotbollstolthet IFK Eskilstuna ramlat ur division 1 och blivit ett mittenlag i division 2, där man nu tampades med lokalrivalen IK City. Genom bildandet av efab hade alltså en satsning mot fotbollseliten skett, vad som dock saknades var en modern och fräsch fotbollsarena. År 1924 hade Tunavallen invigts, då en ståtlig och tidsenlig idrottsplats, nu nästan 75 år senare, sliten och nedgången och knappast lämpad för en elitsatsning.

Eskilstunas ökade efterfrågan på bostäder och en satsning mot att återigen få skåda elitfotboll i Eskilstuna var viktiga fundament i det som skulle utmynna i ett av Eskilstuna kommuns allra största projekt – projekt IHB (idrott, bostäder, handel) och en ombyggnation av idrottsplatsen Tunavallen.

5.1 Planerna annonseras

År 1998 var det allmänna val i Sverige, i kommunvalet i Eskilstuna fick Socialdemokraterna 43.6 % av rösterna och Vänsterpartiet 11.2 %, de båda partierna gick därmed i koalition och fick majoritet.¹¹⁰ Ett av Socialdemokraternas och Vänsterpartiets vallöften inför valet 1998 i Eskilstuna hade varit att se till så att Eskilstuna fick en anständig idrottsarena lämpad för elitfotboll, den nuvarande arenan Tunavallen ansågs inte hålla måttet. Då valsegern var i hamn

¹⁰⁷ Ericsson (2002), s. 206

¹⁰⁸ Ericsson (2002), s. 295-296

¹⁰⁹ Brev till Eskilstuna kultur- och fritidsnämnd, 19/9 2000

¹¹⁰ http://www.scb.se/statistik/ME/ME0104/1998M00/me0104_tab401.xls 2006-11-02, kl. 10.50

startade planerna på att försöka realisera löftet. Den 18 januari 2000 går det att läsa i Eskilstuna Kuriren att en ny friidrotts och fotbollsarena kommer att byggas ute vid området Ekängen. Den gamla arenan Tunavallen skulle få stå kvar i oförändrat skick men förlora sin roll som Eskilstunas främsta idrottsplats.¹¹¹ Denna information skulle dock visa sig vara felaktig för följande dag, den 19 januari 2000, redovisar kommunstyrelsens ordförande Hans Ekström (s) och vänsterledaren Tommy Hamberg, i Eskilstuna Kuriren, Eskilstuna kommuns stora arena-projekt. Tre nya idrottsarenor planerar man att bygga i Eskilstuna – gamla Tunavallen rivs för att ge plats åt en ny stor fotbollsarena, friidrotten blir då flyttad ut till området Ekängen där en ny friidrottsarena skall byggas. Motorstadion, som hittills legat granne med Tunavallen, kommer slutligen också att rivas och istället skall en ny stor motorstadion byggas borta vid området Gröndal vid vägen mot Västerås. Ansvarigt för uppförandet av de tre arenorna skulle bli byggföretaget Peab som även fått i uppdrag att på bland annat Tunavallens gamla B-plan och vid det gamla motorstadion bygga bostäder. Den nybyggda fotbollsarenan kommer dessutom få fyra hörntorn vilka skall inrymma privatlägenheter.¹¹²

En viss sekretess verkar ha rått kring Eskilstuna kommuns planer. I en intervju i Eskilstuna Kuriren den 20 januari 2000 berättar vänsterledaren Tommy Hamberg hur planerna kom till. År 1998 hade det kommit en översiktsplan för bostadsbyggande som fastslog att det under de kommande åren behövdes en stor nybyggnad av bostäder i kommunen. Ett flertal av de stora byggföretagen hade visat intresse, däribland Skanska, NCC och Peab, men man hade fastnat för Peab eftersom de också visade sig intresserade av att bygga idrottsanläggningar och kommunen då kunde slå två flugor i en smäll. Under hösten 1999 började planerna under stor hemlighet växa fram, det rådde tystnadsplikt, ingenting fick än så länge komma ut. I december före jul, 1999, blev Eskilstunas toppolitiker och Socialdemokraternas och Vänsterpartiets partigrupper slutligen delgivna planeringarna. Förhandlingarna med Peab var inne i sitt intensiva slutskede under nyårs- och trettonhelgen och avslutades egentligen inte förrän några dagar innan offentliggörandet.¹¹³

Hur mycket var då den politiska oppositionen egentligen involverad i projektets tidiga fas? Mitt källmaterial styrker det faktum att deras involveringsgrad var låg. Projektplaneringen sköttes främst av Hans Ekström, Tommy Hamberg och företrädare för Peab. I december

¹¹¹ Eskilstuna Kuriren 18/1 2000

¹¹² Eskilstuna Kuriren 19/1 2000

¹¹³ Eskilstuna Kuriren 20/1 2000

delgavs den politiska oppositionen kommunens planer och då fick de i stort sett ta del av ett färdigt koncept.

5.2 Beslutsprocessen

I januari 2000 informerar Eskilstuna kultur- och fritidsnämnd Idrottsrådet om planerna på nya idrottsarenor. Idrottsrådet är tillsatt av kultur- och fritidsnämnden och består av politiker och tjänstemän från kultur- och fritidsnämnden/förvaltningen samt representanter från idrottsrörelsen, bland andra från Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation. Samorganisationen var, som jag tidigare skrivit, drivande när det gällde Tunavallens uppförande på 1910- och 20-talet, men kom under ombyggnationen att ha en mera tillbakadragen roll. Genom det så kallade Idrottsrådet fick den dock en chans att göra sin röst hörd och bli delaktiga i processen. Idrottsrådet och Eskilstuna kommun träffades några gånger om året och på mötena dryftades frågor som hade med Eskilstuna idrottsliv att göra. Genom Idrottsrådet gavs samorganisationen alltså chans att påverka Tunavallens ombyggnation, bland annat fick de lämna synpunkter på arenans utformning¹¹⁴ och om det skulle anläggas konstgräs¹¹⁵.

I samband med att Eskilstuna kommun och Peab kom överens tecknades, den 18 januari 2000, en *avsiktsförklaring* där de båda parternas avsikter med samarbetet beskrevs. I denna går det bland annat att läsa att Eskilstuna kommun överlåter de berörda markområdena till Peab som förbinder sig att på dessa markområden uppföra idrottsanläggningar och bostäder. Då anläggningarna är färdigbyggda kommer de att hyras av kommunen.¹¹⁶ Avsiktsförklaringen godkändes sedan av kommunstyrelsen i ett sammanträde den 7 mars 2000.¹¹⁷

I samband med att avsiktsförklaringen godkändes påbörjades arbetet med att utarbeta ett *ramavtal* som baserades på avsiktsförklaringen men som mer detaljerat skulle ange de huvudsakliga principerna för uppgörelsen mellan kommunen och Peab. Ett ramavtal som för sin giltighet skulle vara beroende av ett godkännande i kommunfullmäktige. Den 23 maj 2000 tecknades ramavtalet mellan Eskilstuna kommun och Peab, i dess inledning står det: ”I Eskilstuna har de senaste årens utveckling inneburit en ökad efterfrågan på bostäder och bebyggelse för handel. I Eskilstuna finns vidare ett önskemål att erhålla en fotbollsarena för evenemang i de högsta serierna. Den

¹¹⁴ Minnesanteckningar från Idrottsrådet 23/8 2000 (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

¹¹⁵ Minnesanteckningar från Idrottsrådet 5/2 2001 (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

¹¹⁶ Avsiktsförklaring 18/1 2000, mellan Eskilstuna kommun och Peab (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

¹¹⁷ Sammanträdesprotokoll 7/3 2000, § 9, Eskilstuna kommunstyrelse

motorstadion för speedway som är belägen vid Tunavallen har länge inneburit miljöstörningar i form av buller från verksamheten.¹¹⁸

Vidare anges i ramavtalet att Peab under en tioårsperiod ges rätten att uppföra bostäder och tre nya idrottsanläggningar i Eskilstuna - en ny fotbollsarena på Tunavallen, en ny friidrottsanläggning vid Ekängen och en ny speedwayarena i Gröndal. De båda parternas målsättning med samarbetet anges även i ramavtalet och Eskilstuna kommuns målsättning är att det i Eskilstuna byggs moderna idrottsanläggningar ”som av idrottsföreningarna och allmänheten uppfattas som positiva för idrottsverksamheten i Eskilstuna och som ger möjlighet att i Eskilstuna anordna elitidrottsevenemang”. Som vidare syfte har Eskilstuna kommun också att det i staden skall uppföras attraktiva och centralt lokaliserade bostäder som kan ”skapa en regional efterfrågan på bostäder i Eskilstuna”. Av Peabs målsättningar med samarbetet framgår att de vill bidra till regionens ekonomiska, kulturella och idrottsliga utveckling.¹¹⁹

Jämfört med avsiktsförklaringen är detaljerna kring projektets finansiering mer tydliga i ramavtalet. Eskilstuna kommun säljer de berörda markområdena till Peab för en summa på 60 miljoner, Peab uppför sedan idrottsanläggningar och bostäder på områdena. När idrottsanläggningarna är klara skall de hyras och förvaltas av kommunen under 25 år, årshyran kommer att ligga på ett belopp kring 108 miljoner kronor.¹²⁰

Den 22 juni 2000 sammanträder kommunstyrelsen i Eskilstuna för att besluta om ramavtalet skall godkännas. Då frågan tas upp för omröstning röstar samtliga ledamöter från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ja medan samtliga ledamöter från Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna röstar nej, de två ledamöterna från Centern och Miljöpartiet lägger ned sina röster. Det sammanlagda röstningsresultatet blir 9-6 för ja-sidan.¹²¹ Ramavtalet var dock för sin giltighet beroende av ett godkännande i Kommunfullmäktige, som den 29 juni 2000 sammanträder om frågan. Vid detta sammanträde godkänner kommunfullmäktige ramavtalet ”i princip” men beslutar att det skall återremitteras till kommunstyrelsen som uppmanas återkomma ”med förslag till särskilt beslut” gällande uppförandet av idrottsanläggningarna.¹²² Kommunfullmäktige var alltså inte nöjd med information som angavs i ramavtalet och önskade därför ytterligare information för att kunna fatta ett väl underbyggt beslut. Det som man

¹¹⁸ Ramavtal 23/5 2000, mellan Eskilstuna kommun och Peab (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

¹¹⁹ Ramavtal 23/5 2000, mellan Eskilstuna kommun och Peab (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

¹²⁰ Ramavtal 23/5 2000, mellan Eskilstuna kommun och Peab (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

¹²¹ Sammanträdesprotokoll 22/6 2000, § 1, Eskilstuna kommunstyrelse

¹²² Sammanträdesprotokoll 29/6 2000, § 1, Eskilstuna kommunfullmäktige

var tveksam till berörde främst byggandet av den nya friidrottsarenan, om Ekängen verkligen var den mest lämpade platsen. Kritik hade kommit in från såväl friidrottarna själva som stans idrottslärare, eftersom Ekängen låg så långt ifrån centrum. Kommunen börjar därför undersöka alternativa placeringar av friidrottsarenan, men kommer fram till att Ekängen ändå är den bästa lösningen.¹²³ Den 5 september 2000 sammanträder kommunstyrelsen för att återigen besluta om ramavtalet. Då både Hans Ekström (s) och Tommy Hamberg (v) yrkar bifall godkänns ramavtalet, trots att ledamöterna inom m, fp och kd yrkar avslag.¹²⁴ Den 21 september 2000 tas frågan upp i kommunfullmäktige, ledamöterna från s och v anser att ramavtalet skall accepteras medan övriga partiers ledamöter kräver avslag. Efter att omröstning begärts blir ramavtalet slutligen godkänt, med röstsiffrorna 45 mot 33. Samtliga partiers ledamöter, utom s och v, reserverar sig dock mot beslutet.¹²⁵

Efter att ramavtalet mellan Eskilstuna kommun och Peab nu äntligen godkänts av både kommunstyrelsen och kommunfullmäktige var överenskommelsen de båda emellan färdig och giltig. Innan arbetet med att bygga om Tunavallen kunde börja var man dock tvungen att ha en helt ny detaljplan för området. En detaljplan utgörs av bestämmelser och planer som reglerar byggnadsverksamhet, bestämmer var man får bygga, vad byggnader och markområden skall användas till, byggnadshöjder samt byggnaders utformning.¹²⁶

Miljö- och byggnämnden får därmed i uppdrag att utarbeta en ny detaljplan som den 5 juni 2001 godkänns av kommunstyrelsen.¹²⁷ Ärendet går sedan, i vanlig ordning, vidare till kommunfullmäktige för beslut, vilket sker den 14 juni 2001. Den nya detaljplanen för området kring Tunavallen godkänns efter att ledamöterna i s, v och m yrkat bifall.¹²⁸ I samband med detta blir det grönt ljus för Tunavallens ombyggnation, den 27 augusti 2001 rullar grävskoporna in på idrottsplatsen och strax är det bara brädhögar kvar av de gamla träläktarna och löparbanorna är ett minne blott.¹²⁹

¹²³ Folket 6/9 2000

¹²⁴ Sammanträdesprotokoll 5/9 2000, § 1, Eskilstuna kommunstyrelse

¹²⁵ Sammanträdesprotokoll 21/9 2000, § 3, Eskilstuna kommunfullmäktige

¹²⁶ <http://sv.wikipedia.org/wiki/Detaljplan> 2006-11-07, kl. 16.30

¹²⁷ Sammanträdesprotokoll 5/6 2001, § 3, Eskilstuna kommunstyrelse

¹²⁸ Sammanträdesprotokoll 14/6 2001, § 3, Eskilstuna kommunfullmäktige

¹²⁹ Eskilstuna Kuriren 28/8 2001

5.3 Förespråkare

Alliansbröderna Hans Ekström (s-ledare och kommunstyrelsens ordförande) och Tommy Hamberg (v-ledare) var kanske de främsta förespråkarna för de nya arenorna. Tillsammans med Peab arbetade de fram överenskommelsen och stred för den i de kommunala organen. Den kanske främsta orsaken till att man beslöt att Tunavallen skulle byggas om var att den var omodern och sliten. Till tidningen Folket säger Hans Ekström, den 7 juni 2000: ”som vi har det nu kan vi inte fortsätta. Det kan ju faktiskt hända att något av våra fotbollslag börjar gå upp en division. Då har de ingen arena att spela på.” Vidare konstaterar han att politikerna har en skyldighet att förse idrottsföreningarna med arenor.¹³⁰ Också Tommy Hamberg för fram liknande argument när han, den 28 augusti 2001, säger till Eskilstuna Kuriren att den gamla Tunavallen inte håller den klass som krävs av en så stor stad som Eskilstuna – ”det är inte rimligt att vi ska ha en läktare av 1924-års standard idag”.¹³¹

Den 10 oktober 2000 publicerar Folket en debattartikel skriven av Hans Ekström och Tommy Hamberg. I denna konstaterar de att ”Eskilstuna har förutsättningarna att bli en ledande idrottsstad” men att detta kräver att ”idrottens infrastruktur är bra”, det vill säga att det finns tillgång till bra och moderna idrottsarenor.¹³²

Hur såg det då för övrigt ut i kommunen, fanns det förespråkare även utanför de politiska kretsarna? I Idrottsrådet, som jag tidigare skrivit om, gavs idrottsrörelsen en möjlighet att göra sin röst hörd och genom Idrottsrådets sammanträdesprotokoll framkommer det att man var i huvudsak positivt inställd till de förändringar som skulle ske.¹³³ De invändningar som fanns gällde framför allt om planerna skulle innebära ökade kostnader för idrotten¹³⁴ samt frågan om ”ersättningsplaner” för fotbollen under den tid då Tunavallen byggs om och hur skolornas behov av idrottsplatser skulle lösas då Tunavallen inte längre kommer att kunna användas för fritidsaktiviteter.¹³⁵

De som framför allt skulle vinna på en ombyggnation av Tunavallen var Eskilstunafotbollen och där fanns det optimism. I en skrivelse till Kultur- och fritidsnämnden, under hösten 2000, ställer sig Eskilstuna fotboll AB (efab) positivt till kommunens planer. En ny fotbolls-

¹³⁰ Folket 7/6 2000

¹³¹ Eskilstuna Kuriren 28/8 2001

¹³² Folket 10/10 2000

¹³³ Sammanträdesprotokoll Idrottsrådet 26/1 2000 (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

¹³⁴ Sammanträdesprotokoll Idrottsrådet 15/5 2000 (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

¹³⁵ Minnesanteckningar från Idrottsrådet 23/8 2000 (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

arena, menar man, skulle öka möjligheterna till att hålla de elitsatsande ungdomarna kvar i kommunen och därmed säkra återväxten.¹³⁶ Fotbollsklubben IFK Eskilstunas dåvarande ordförande Lennart Lindh skriver även i ett inlägg i Folket, den 3 juni 2000, att det är ”vitaliserande och bra” att Tunavallen byggs om till en rejäl fotbollsarena. Han hyser dock en oro över bristen på ersättningsplaner i kommunen, att använda under den tid då Tunavallen byggs om¹³⁷ och detta leder in på hur motståndet mot arenabygget såg ut, för det var inte litet.

5.4 Motståndare

Det politiska motståndet mot arenaprojektet var relativt stort, det bestod i princip av hela den politiska oppositionen mot Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Då kommunstyrelsens och kommunfullmäktiges omröstningar om ramavtalet mellan kommunen och Peab leder till godkännanden väljer i princip hela den politiska oppositionen att reservera sig. Det råder oklarheter, menar man, med vad som skall hända med arenorna när hyresavtalet på 25 år gått ut, skall de då fortsätta ägas av Peab eller tar Eskilstuna kommun över ägandet?¹³⁸ En annan fråga som ställs är om Eskilstuna kommun verkligen har råd med ett så här stort projekt. Alf Karlman (ledare för kristdemokraterna) säger, då frågan debatteras i fullmäktige, att ”ja till uppgörelsen innebär 25 år i bojar för kommunen, ett nej innebär möjlighet till utveckling”. Antingen satsar vi på bättre vård, skola och omsorg eller på att få tjuguså idrottsanläggningar. Delar av oppositionen anser också att socialdemokraterna och vänstern lierat sig allt för mycket med Peab och spelar ett högt spel med kommunens pengar. ”Jag har svårt att förstå hur majoriteten utan att rodna kan sätta sig i knäet på storfinanserna”, säger till exempel centerledaren Håkan Ingårda.¹³⁹ Slutligen är oppositionen också negativt inställd till att kommunen bara gav Peab all byggrätt istället för att lägga ut anbud på öppna marknaden, vilket skulle ha pressat priserna.¹⁴⁰

Även utanför de politiska kretsarna fanns det kraftigt motstånd. Åsikter förs fram i lokal-tidningarna om att Tunavallen är en kulturskatt som borde bevaras, en idé som tas upp är att ”byggnadsminnesförklara” idrottsplatsen. Denna idé förs dock inte vidare.¹⁴¹

¹³⁶ Brev till Eskilstuna kultur och fritidsnämnd, 19/9 2000

¹³⁷ Folket 3/6 2000

¹³⁸ Folket 23/6 2000

¹³⁹ Folket 22/9 2000

¹⁴⁰ Eskilstuna Kuriren 8/6 2000

¹⁴¹ Folket 17/5 2000

För Eskilstuna friidrottares del skulle Tunavallens ombyggnation till en ren fotbollsarena innebära en flytt ut till området Ekängen där en ny friidrottsarena skulle byggas. Ekängen är dock känt för mycket kraftig blåst, vilket påverkar resultaten negativt. När kommunens planer annonseras i början av 2000 blir protesterna från Eskilstunas friidrottare mycket kraftiga. ”Det är helt vansinnigt att flytta ut oss till Ekängen”, säger löparen Bjarne Thysell, som för friidrottarnas talan. ”Om man exempelvis är sprinter blir tiden antingen ogiltig för att man har för mycket medvind eller så blåser det så hårt emot att tiden blir dålig.” Friidrottarna tror också att det kan bli svårt att locka ut folk till Ekängen för tävlingar och många kan till och med tänka sig att lämna Eskilstuna om flytten blir av.¹⁴² Gamla Tunavallen anses av många dessutom som en mycket bra friidrottsanläggning med bra träningsmöjligheter till följd av den alldeles intilliggande Kronskogen.¹⁴³ En tanke som förs fram av friidrottarna är att göra om Tunavallens B-plan till fotbollsstadion och låta gamla Tunavallen stå kvar.¹⁴⁴ Protestlistor lämnas in till Stadshuset och flera insändare skrivs till tidningarna där även Tunavallen som historisk mark och en kulturskatt framhålls.¹⁴⁵

Friidrottarna är dock inte de enda som protesterar, en annan grupp är Eskilstunas idrottslärare som under terminerna utnyttjar Tunavallen flitigt för idrottsundervisningarna. I och med att Tunavallen byggs om till en modern fotbollsarena försvinner den användbarhet och tillgänglighet som präglat gamla Tunavallen. Det nya alternativet, friidrottsarenan som skall byggas ute vid Ekängen, ligger så långt utanför centrum att skolorna måste ”bussa” eleverna ut dit, något som innebär extra kostnader. Att det finns tillgång till bra träningsmöjligheter på lagom avstånd från skolorna ser idrottslärarna som en ”folkhälsofråga” eftersom det är viktigt att eleverna ges möjlighet att prova på olika idrotter så de kan hitta den aktivitet de tycker bäst om och då ”motionera regelbundet”¹⁴⁶

Protesterna från friidrottarna och idrottslärarna får viss effekt på beslutsprocessen, den 6 juni 2000, skulle kommunstyrelsen ha beslutat om ramavtalet mellan kommunen och Peab, men bland annat de starka protesterna gör att beslutet skjuts upp. ”Protesterna från olika håll har spelat roll”, säger Hans Ekström till Eskilstuna Kuriren. Bland de frågor man nu vill se närmare på innan ett beslut skall tas hör framför allt hur problemet med skolidrotten skall lö-

¹⁴² Eskilstuna Kuriren 20/4 2000

¹⁴³ Eskilstuna Kuriren 6/6 2000

¹⁴⁴ Eskilstuna Kuriren 20/4 2000

¹⁴⁵ Eskilstuna Kuriren 21/9 2000

¹⁴⁶ Folket 31/5 2000

sas.¹⁴⁷ Den 22 juni 2000 tas beslutet av kommunstyrelsen att godkänna ramavtalet, som nu har fått tillägg till ursprungsavtalet, att skolidrotten skall försöka samutnyttja idrottsplaner tillsammans med IFK Eskilstuna, som tidigare klagat på att deras möjligheter till spel försvåras under den tid Tunavallen byggs om. Som nya träningsplaner har IFK föreslagit de antingen vid områdena Fröslunda eller Balsta. Friidrottarna får emellertid finna sig vid att flytta ut till Ekängen, dock beslutar kommunen att bygga den nya friidrottsarenan mer åt sydost för att få bättre vindförhållanden samt att anlägga vallar och sätta upp plank.¹⁴⁸

5.5 ”Peab-affären”

Den politiska oppositionens kritik mot Eskilstuna kommuns överenskommelse med Peab gällde framför allt att Peab från början givits all byggrätt och att inga anbud lagts ut på den öppna marknaden. Detta menade man bröt mot lagen om *offentlig upphandling*, det vill säga konkurrensreglerna. Det var fler än oppositionen som ansåg detta, och av denna anledning överklagar tre privatpersoner, under sommaren 2000, Eskilstuna kommuns avtal med Peab till länsrätten. De tre eskilstunaborna vill att länsrätten skall upphäva kommunfullmäktiges beslut och att kommunen förbjuds att gå vidare med planerna på att bygga idrottsanläggningar.¹⁴⁹ Länsrätten valde dock att avslå ansökan varvid de tre privatpersonerna vände sig till kammarrätten, vilket gav samma resultat, frågan rann då ut i sanden.¹⁵⁰ Under sommaren 2002 återuppstår ärendet emellertid. En annan privatperson lämnar in klagomål till EU-kommissionen om att Eskilstuna kommun genom sitt avtal med Peab brutit mot bestämmelserna om offentlig upphandling. EU-kommissionen avger då ett yttrande till den svenska regeringen där man slår fast att Eskilstuna kommun brutit mot gällande bestämmelser. Regeringen delar EU-kommissionens kritik och hänvisar ärendet till den så kallade *Nämnden för offentlig upphandling* (NOU) vilka även de anser att Eskilstuna kommun handlat fel. NOU hör därmed av sig till Eskilstuna kommun och begär ett yttrande i frågan.¹⁵¹ Det blir kommunstyrelsen som får ta sig an ärendet och de avvisar kritiken som framförts. Tommy Hamberg (v-ledare) säger till tidningen Folket att ”vi har följt alla regler och gjort allt enligt svenskt lagstiftning. Det har nog varit med fler jurister i det här än i någon annan affär som kommunen varit inblandad

¹⁴⁷ Eskilstuna Kuriren 7/6 2000

¹⁴⁸ Eskilstuna Kuriren 23/6 2000

¹⁴⁹ Folket 12/7 2000

¹⁵⁰ Folket 9/2 2001

¹⁵¹ Sammanträdesprotokoll 19/6 2002, § 1, Eskilstuna kommunstyrelse, Folket 26/10 2002

i.”¹⁵² Den politiska oppositionen, främst i form av moderaterna, ställer sig dock inte bakom kommunstyrelsens yttrande eftersom de hela tiden ansett att avtalet stridit mot lagen.¹⁵³ Den segslitna frågan utmynnar slutligen i att EU-kommissionen avskriver ärendet och inte drar svenska staten inför EG-domstolen vilket hade lett till böter. En stor anledning till att frågan för Eskilstuna kommun får en lycklig upplösning är att Eskilstuna i efterhand gör en upphandling på de delar av kontraktet som fortfarande var förhandlingsbara.¹⁵⁴

Detta ärende behandlades i ett skede då samtliga arenor i princip var färdigbyggda så det var aldrig någon fara för att de inte skulle kunna byggas, det värsta som kunde ha hänt om Eskilstuna kommun fällt hade varit böter.

5.6 Tunavallens återinvigning

Den 27 augusti 2001 rivs gamla Tunavallen och byggandet av den nya arenan sätter strax igång. Målet är en fotbollsstadion som uppfyller Svenska fotbollsförbundets krav för matcher inom allsvenskan och för landskamper. Läktare byggs i betong och med sittkapacitet för minst 6000 åskådare¹⁵⁵, vad gäller ståplatser skall det på kortsidorna finnas plats för minst 800 åskådare/sida.¹⁵⁶ Knappt ett år senare, den andra augusti 2002 är ”Nya Tunavallen” färdig att invigas. På plats denna gång är inga kungligheter, närvarande vid invigningen är istället Svenska fotbollsförbundets ordförande Lars Åke Lagrell samt tv-personligheten Ingvar Oldsberg. I lokaltidningarna hade det gått att läsa att kommunen försökt få ett internationellt storlag att spela invigningsmatchen på nya Tunavallen. Dessa planer gick dessvärre om intet och istället bjöds det på ett lokalderby i division 2 mellan Eskilstunaklubbarna City FK och Södra FF.

Fyra år har nu gått sedan Tunavallen återinvigdes, än har inga Eskilstunalag lyckats nå de högre divisionerna men det har ändå spelats elitfotboll på arenan. Sveriges U21-landslag har spelat ett antal kvalmatcher på Tunavallen liksom det svenska damlandslaget i fotboll. Den 2 augusti 2002 då Tunavallen återinvigdes var inte de fyra stora hörntornen, vilka skulle inrymma privatlägenheter, färdigbyggda. Under årens lopp har de dock kommit upp ett efter ett, höjden är på cirka 50 meter och sammanlagt inrymmer de 110 lägenheter.

¹⁵² Folket 20/6 2002

¹⁵³ Folket 12/6 2002

¹⁵⁴ Folket 14/9/2004

¹⁵⁵ Beskrivning för ny fotbollsarena vid Tunavallen (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

¹⁵⁶ Guidning fotbollsstadion Tunavallen (Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning)

Vad har då de nya idrottsarenorna fått för betydelse för Eskilstuna? Det nya motorstadion vid Gröndal har hittills medfört att två internationella Grand Prix-tävlingar i speedway hållits i Eskilstuna och trots blåsten kommer 2007 års SM i friidrott att hållas på den nya friidrottsarenan vid Ekängen. Som avslutning kan Eskilstuna kultur- och fritidsnämnds ordförande Kristina Eriksson citeras ur en artikel i Eskilstuna Kuriren 2005: ”Idrottsanläggningarna är inte bara ett vapen i kampen om turisterna, utan även när det gäller att locka nya invånare till kommunerna. Många undersöker vad det finns för möjligheter för barnen och dem själva att idrotta eller att se bra idrott när de funderar på att flytta”.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Eskilstuna Kuriren 31/8 2005

6 Avslutning

En idrottsarena har byggts och byggts om. Två olika processer har framträtt ur två olika tids-epoker. Vilka är de stora skillnaderna, är det så att det faktiskt finns likheter? Jag ska nu diskutera och jämföra mina två undersökningar om Tunavallen och se vilka linjer det är som uppenbarar sig. Frågeställningarna som ställdes i uppsatsens första del kommer att utgöra utgångspunkter.

Tydliga skillnader har framträtt mellan de båda byggnationerna och en orsak kan ses som avgörande - nämligen Tunavallens olika ägandeförhållanden. På 1910-talet var initiativet till byggandet privat, på 2000-talet var det kommunalt. Detta medför naturligtvis skilda ekonomiska förutsättningar, skilda tillvägagångssätt och skilda motiv. Övergången till kommunalt ägande innebär också naturligtvis ett ökat kommunalt intresse för idrottsanläggningar, något som ju utgör en viktig skillnad mellan de båda tidsperioderna.

6.1 Motiv

Idrottsliga motiv

Samorganisationens motiv för en ny idrottsplats kan först och främst sägas vara idrottsligt. Det fanns i Eskilstuna under 1900-talets första år begränsat med idrottsplatser och den enda idrottsplats som var någonting att tala om ägdes av IFK Eskilstuna vilket innebar begränsat tillträde för övriga idrottsföreningar. Behovet var alltså stort av någon plats att vara på, där man kunde träna och idrotta.

Det idrottsliga motivet hade vikt även vid ombyggnationen. I Eskilstuna behövdes det en ny och fräsch idrottsarena för att eskilstunalagen i fotboll på allvar skulle kunna närma sig eliten. Något sådant ansågs inte möjligt med den gamla och slitna arenan från 1924. Vad Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i Eskilstuna önskade sig var en idrottsarena som kunde mäta sig med tidens krav, som helt enkelt var modern. Olof Moens teori om att idrottsarenor har livscyklar och att det alltid kommer en tid när de anses vara omoderna kan alltså tillämpas på Tunavallen. När Tunavallen invigdes 1924 ansågs det vara en mycket pampig och ståtlig idrottsplats samt rätt för sin tid. Idrottens värderingar och behov förändras dock i takt med tiden, den allt mer tilltagande specialiseringen ställer ökade krav liksom teknologiska utvecklingar samt större inriktning mot elitisering. Utvecklingen i Eskilstuna följer därmed den trend

som målats upp i rapporten från Norges forskningsråd, att den ökade specialiseringen inom idrotten ställer högre krav på mer specialiserade idrottsarenor.

Ett motiv som framfördes vid Tunavallens ursprungliga byggande men inte alls, enligt mitt källmaterial, vid ombyggnationen var hävdandet av idrottens hälsofrämjande och karaktärsdanande egenskaper. Att det hälsofrämjande motivet inte betonades vid ombyggnationen beror förmodligen på att en specialiserad fotbollsarena inte fyller den funktionen. Man kan också notera den konflikt som fanns vid ombyggnationen mellan å ena sidan amatör- och skolidrottens behov samt å andra sidan elitidrottens intressen.

Man kan alltså här dra en jämförelse mellan de båda tidsperioderna gällande hur värderingarna kring idrottsplatser har förändrats. Medan folkhälsa var ledord under 1910-talet är specialisering 2000-talets nyckelord. Kommunerna har naturligtvis fortfarande ett ansvar för folkhälsan men det behovet tillgodoses på annat sätt, till exempel genom mindre idrottsplatser och motionsanläggningar.

Ekonomiska motiv

Ett annat motiv som hade lika stor vikt som det idrottsliga vid Tunavallens ombyggnation var det ekonomiska. Efter flera goda år var framtidstron stor i Eskilstuna under 1990-talets slut. Befolkningen ökade och det fanns behov efter fler bostäder. Här kom en ombyggnation av Tunavallen in och här kom byggföretaget Peab in som tillsammans med kommunen ordnade en så kallad blandlösning, en idrottsarena och bostäder i ett. En ny fräsch fotbollsarena byggdes och den inramades av fyra stora hörntorn med 110 privatlägenheter.

Utvecklingen i Eskilstuna låg också väl i tiden med tanke på det tydliga närmandet som skett mellan kommunen och näringslivet i idrottsplatsfrågan. Näringslivet, i form av byggföretaget Peab var en central aktör. Genom att bygga tjusiga och centralt placerade lägenheter önskade kommunen också skapa ökad efterfrågan på bostäder i Eskilstuna, vilket det även fanns förhoppningar om att idrottsanläggningarna skulle medföra. Goda förutsättningar för idrottande kan ha avgörande effekt om folk bestämmer sig att flytta till staden eller inte. Genom uppfräschandet av Tunavallen hade kommunen också en önskan om att locka stora evenemang till Eskilstuna, som exempelvis landskamper och cup-matcher. Detta skulle innebära ökad medieexponering på Eskilstuna och god PR för staden.

De ekonomiska motiven var däremot inte alls gällande vid Tunavallens ursprungliga byggande under 1900-talets början. Det beror främst på att Tunavallen vid den här tiden inte var i kommunal ägo och att dåtidens politiker förmodligen var främmande för sådana tankegångar. Idrotten var dessutom inte så kommersialiserad som den är nu.

6.2 Förespråkare

För idrottsrörelsen i Eskilstuna innebar byggandet av Tunavallen förbättrade tränings- och idrottsmöjligheter. Därför var idrottsrörelsen, genom Samorganisationen, en stark förespråkare för Tunavallens byggande. Under 1900-talets början var kommunerna relativt ointresserade av den begynnande idrottsrörelsen. Ville föreningarna ha idrottsplatser fick de till största delen ordna det själva. På sin höjd kunde kommunerna tänka sig att upplåta mark. Det var alltså upp till Samorganisationen att skaffa medel till idrottsplatsen, något som gjorde att själva processen blev lång. Således hade Samorganisationen små möjligheter att påverka och påskynda processen, framför allt beroende på dess svaga ekonomi. De rådande kristiderna till följd av världskriget bidrog också till svårigheterna. Vändpunkten kom förmodligen 1919 då IFK Eskilstuna inbjöds att delta i Samorganisationen. IFK hade nämligen goda kontakter med industrierna vilket gjorde att betydande anslag kunde utverkas. Skall man använda sig av de termer Rikard Skårfors framför i sin avhandling kan man säga att IFK Eskilstuna medförde makt och inflytande. Innan föreningens inträde utgjorde Samorganisationen förmodligen en ganska harmlös aktör utan någon större möjlighet att påverka spelreglerna. Men då IFK Eskilstuna med sina kontakter trädde in på arenan ökade Samorganisationens svängrum och de blev en aktör att räkna med.

Vad gäller Eskilstuna kommun kom dess engagemang att öka successivt. Från början var den dock positivt inställd till Samorganisationens planer och propagerade starkt för att Samorganisationen skulle få arrendera mark vid Gredby. På sätt och vis strider detta mot det gällande lokala forskningsläget som ju konstaterar att Eskilstuna kommun inte hade något större intresse av att bidra till en ny idrottsplats. Eskilstuna kommun hade dock insett idrottens hälsofrämjande egenskaper och var därmed för byggandet av en ny idrottsplats. Det kommunala engagemanget tog dock slut vid markupplåtandet och i flera års tid nekades Samorganisationen kommunala bidrag. Först när Tunavallen var på väg att bli färdig ökade kommunens intresse och välvilja. Eventuellt beroende på att man nu började förstå att idrottsplatsen faktiskt var på väg att bli färdig och vilken positiv inverkan den skulle kunna få för stadens idrottsliv och därmed också för staden. En annan slutsats som man kan dra är att Eskilstuna kommun var positiv till en ny idrottsplats så länge det inte innebar några egna kostnader för kommunen. Det medförde ju inga kostnader för kommunen att gå i borgen för ett lån. Då lånet dessutom gjorde att idrottsplatsen i princip blev färdig upplevdes det säkert riskfritt av kommunen.

Vid Tunavallens ombyggnation var rollerna de motsatta. Nu var det istället kommunen, genom Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, som var drivande. Detta är naturligtvis ett resultat av att Eskilstuna kommun tog över driften av Tunavallen 1965 och fick det största ansvaret för idrottsplatsen. Idrottsrörelsens roll blev då mera rådgivande. Under viss sekretess arbetades överenskommelsen mellan Eskilstuna kommun och Peab fram, en helhetslösning som tillgodosåg behovet av nya idrottsanläggningar och bostäder. Förhandlingarna sköttes främst av s-ledaren Hans Ekström och v-ledaren Tommy Hamberg i kraft av sin majoritetsställning. Den politiska oppositionen var aldrig delaktig under det här stadiet. Då Eskilstunas övriga politiker i december 1999 delgavs planerna fick de i stort sett ta del av ett färdigt paket. Den demokratiska processen som omger detta första skede kan därmed ifrågasättas då den politiska oppositionen förmodligen aldrig gavs chans att få insyn i projektet och komma med synpunkter. Enligt en teori som Skårfors redogör för skall planering inte ske genom styrning uppifrån utan i dialog med de berörda. Å andra sidan hävdas det att för att kunna genomdriva sina beslut krävs inflytande och makt, vilket Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i Eskilstuna var i besittning av och försökte utnyttja.

Processen därefter följer däremot de demokratiska spelreglerna. Beslutsgången följer den modell som existerar inom svensk kommunalpolitik, ärendet bollas mellan kommunstyrelse och kommunfullmäktige där det slutgiltiga beslutet sedan tas av kommunfullmäktige. På grund av det kraftiga motståndet som fanns mot ombyggnationen, från den politiska oppositionen, från Eskilstunas friidrottare och från idrottslärarna kom visserligen processen att förhållas, men det fick aldrig någon större inverkan på slutresultatet. Makten ägdes av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet som genom den majoritet de lyckats skaffa sig efter 1998 års val var i stort sett oantastliga. Den politiska oppositionen kunde ha invändningar men eftersom den var i minoritet var dess chanser att få gehör ytterst små. Den 21 september 2000 godkänner kommunfullmäktige avtalet mellan kommunen och Peab trots att samtliga partier inom oppositionen röstar nej.

Beslutsprocessen som omger Tunavallens ombyggnation följer för övrigt rätt väl den policyprocess som redogörs för i forskningsläget och som omnämns i Rikard Skårfors avhandling. De tidiga faserna av beslutsprocessen, den så kallade initieringen av frågan samt planeringen skedde under viss sekretess. De inblandade aktörerna kom än så länge enbart från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Peab. I samband med nästa fas däremot, beslutsfattandet, utökades antalet aktörer. Den politiska oppositionen gavs tillfälle att lufta sina åsikter samt övriga inblandade, däribland friidrottarna och idrottslärarna. Det stora antalet ökade inblandade aktörer kom dock som sagt inte att få någon större inverkan på ärendets slutresultat.

6.3 Motståndare

Tunavallens ursprungliga uppförande ansågs enbart ge positiva förändringar och därför går det inte att finna några egentliga motståndare. Kommunen var visserligen länge ointresserad, men den var aldrig uttalat negativ. Vid ombyggnationen var dock opinionen mer kraftfull. Kraftiga protester kom från Eskilstunas friidrottare och från idrottslärarna. Enligt Skårfors innebär en idealisk beslutsprocess att beslutsfattarna är medvetna om konsekvenserna av sina beslut. Det törs man nog säga att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i Eskilstuna inte var i alla delar. De önskade få behovet av nya idrottsanläggningar och bostäder tillgodosett och insåg inte vilka konsekvenser detta kunde medföra för alla inblandade. Friidrottarnas behov verkar ha kommit i andra hand, det var fotbollen som prioriterades. Likaså valde kommunen att först och främst prioritera elitidrotten före den motionsinriktade då den bortsåg från vilka konsekvenser Tunavallens ombyggnation skulle få för skolidrotten. Talande är att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet började åtgärda dessa brister först efter de kraftiga protesterna från de inblandade samt från den politiska oppositionen. Medveten om konsekvenserna verkar kommunen inte heller ha varit då det gäller överenskommelsen med Peab, eftersom den enligt EU-kommissionen, svenska regeringen samt den politiska oppositionen helt klart stred mot lagen om offentlig upphandling.

En intressant aspekt i frågan är att så få protester gällde Tunavallen som kulturminne. Idrottsplatsen hade läktare från 1924 samt en rik idrottslig historia. Spridda och enstaka kommentarer uttalades i den allmänna debatten men inga ordentliga åtgärder görs för att för att få Tunavallen kulturminnesskyddad. I den politiska debatten blir frågan heller aldrig riktigt aktuell.

Man kan fråga sig varför motståndet var så kraftigt vid ombyggnationen men knappt märkbart, om alls något, vid det ursprungliga bygget av Tunavallen. En enkel förklaring är naturligtvis att vid Tunavallens ombyggnation skedde en stor förändring – man ändrade på något bestående. Sådant kan alltid framstå som kontroversiellt. Vid ombyggnationen var det dessutom fler aktörer inblandade än vid det ursprungliga byggandet. Idrottsrörelsen var då i princip enad och strävade mot ett gemensamt mål som skulle bli bra för alla parter – en ny idrottsplats. Vid ombyggnationen däremot var idrottsrörelsen splittrad, beroende på att denna gynnades olika av planerna. För fotbollen innebar det en positiv förändring medan friidrotten ansåg sig missgynnad. Även politikerkretsen var mer splittrad vid ombyggnationen eftersom då Tunavallen byggdes på 1910-talet hade parlamentarismen ännu inte slagit igenom i Sverige. Denna kom att innebära att de olika politiska partierna fick större betydelse och förank-

ring. Parlamentarismen medförde också att en mer uttalad blockpolitik tillkom vilket gjorde att de olika partierna hade större intresse av att profilera sig, inte minst gäller detta i Eskilstuna där de borgerliga partierna har fått finna sig i att alltid vara i minoritet.

6.4 Finansieringen

Den största skillnaden mellan Tunavallens båda byggnationer kan mycket väl ha utgjorts av finansieringen. Samorganisationen fick slita i elva år med att få Tunavallens färdigställd och förlita sig på lotteri- och basarintäkter samt lån och ekonomiska bidrag. De rådande dyrtiderna till följd av världskriget gjorde att arbetet med Tunavallens byggande gick långsamt. Under 1920-talet skedde de ekonomiska genombrotten, främst tack vare statlig hjälp. Arbetslöshetskommissionen beviljar 50 000 kronor för nödhjälpsarbeten på Tunavallen vilket medför att ståplatsläktaren kan uppföras. Som jag skrivit tidigare var Arbetslöshetskommissionen ett statligt initiativ för att skapa arbeten under de stora krisåren på 1920- och 30-talet och genom denna kom ett flertal idrottsplatser att uppföras som nödhjälpsarbeten. Genom statlig hjälp kunde alltså arbetet på Tunavallen ta ett stort kliv framåt. Det andra statliga initiativet under perioden, den så kallade Idrottsplatskommittén, var dock enligt mitt källmaterial aldrig verksam i Eskilstuna. Vad detta berodde på är osäkert. Kommittén bilades 1914 och borde kunnat vara behjälplig under de år Eskilstuna kommun inte var intresserade av att bidra ekonomiskt. En tanke är att det för att få hjälp av kommittén krävdes ett initiativ från kommunen och idrottsrörelsen vilket inte skedde eftersom kommunen redan på ett tidigt stadium anvisat mark och inte ansågs sig ha råd att bidra ekonomiskt med sin del.

Vid ombyggnationen stod Tunavallen i kommunal ägo vilket medförde en snabb lösning av den ekonomiska biten. Den drivande parten hade i det fallet också de ekonomiska möjligheterna att på egen hand genomdriva beslutet. Överenskommelsen mellan kommunen och Peab löste alla eventuella ekonomiska hinder.

6.5 Epilog

Under en period på nästan 90 år har Tunavallen byggts och byggts om, ägandeförhållandet har förändrats från privat till kommunalt. Eskilstuna kommun har gått från att vara i det närmaste ointresserad av Tunavallens byggande till att i princip köra över oppositionen i sin vilja att satsa på nämnda idrottsarena. Motiv har förändrats och värderingar formulerats annorlunda. Vad har då Tunavallen betytt för Eskilstuna som idrottsstad? Den gamla Tunavallen kom att få en betydelse ingen nog vågat hoppats på. Under glansåren vid 1900-talets mitt blomstrade fotbollen, friidrotten och skridskon i Eskilstuna och samtliga idrotter hade Tunavallen som

bas. Friidrottsgalan Tunavallsspelen skänkte internationell glans till Tunavallen och Eskilstuna. Löparbanorna på Tunavallen ansågs av många hålla mycket hög klass. Vad har då den nya ombyggda Tunavallen hittills fått för betydelse för idrotten i Eskilstuna? Det nya motorstadion som fick flyttas till Gröndal i samband med ombyggnationen har medfört ökade resurser för stadens speedwaylag samt regelbundna grandprix-tävlingar. Om friidrotten som tvingades flytta ut till Ekängen har det länge varit tyst men nästa år (2007) kommer SM i friidrott att avgöras på den nybyggda friidrottsarenan vilket naturligtvis kommer att medföra ett uppsving för friidrotten i Eskilstuna. Vad har då själva Tunavallen, den nybyggda fotbollsarenan, hittills fått för betydelse? Än så länge tyvärr inte speciellt stor, den fotboll av elitklass som spelats på fotbollsarenan har än så länge U21-landslaget och damlandslaget i fotboll stått för. Södertäljelaget Assyriska har även spelat en cupmatch på arenan. Eskilstunalagen harvar fortfarande i division 2 och när de spelar sina hemmamatcher står de stora, nybyggda läktarna på Tunavallen pinsamt tomma. Men vad vore människan utan hoppet, de båda eskilstunaklubbarna IFK Eskilstuna och City FK visar i varje fall ambitioner med att inte vara nöjda med läget så man kan ändå hysa vissa förhoppningar om att en dag åter få se åtminstone division 1 fotboll på Tunavallens gräsplan.

Källförteckning

Otryckta källor

Eskilstuna stadsarkiv (ESA)

Eskilstuna Drättselkammare

Protokoll och protokollhandlingar 1913-1924

Eskilstuna Stadsfullmäktige

Protokoll och protokollhandlingar 1913-1924

Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation

Protokoll 1913-1924

Från Eskilstuna kommuns hemsida: www.eskilstuna.se/templates/Page____469.aspx

Eskilstuna kommunstyrelse

Protokoll 2000, 2002

Eskilstuna kommunfullmäktige

Protokoll 2000

Idrottsrådet (Eskilstuna kultur- och fritidsnämnd)

Sammanträdesprotokoll, minnesanteckningar 2000, 2001

Från Eskilstuna Kultur- och fritidsförvaltning

Avsiktsförklaring mellan Eskilstuna kommun och Peab 2000-01-18

Ramavtal mellan Eskilstuna kommun och Peab 2000-05-23

Beskrivning för ny fotbollsarena vid Tunavallen 2000-05-19 (Peab)

Guidning fotbollsstadion Tunavallen 2002-08-26 (Eskilstuna kommunfastigheter AB)

Brev

”Till Solveig Lundström, Eskilstuna kommun”

Från styrelsen i Eskilstuna fotboll AB 2000-09-19

Tryckta källor

Stadgar för Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation, 1913
Årsberättelser 1924, Eskilstuna idrottsföreningars samorganisation

Litteratur

Andersson, Carin & Hjalmarsson, Rolf (1998) *Dokumentation av kraftstationen i Skogstorp*. Eskilstuna muséer

Deander, Rune (1999): *Tunavallen 75 år 1924-1999*. Södermanlands idrottshistoriska sällskap

Ericsson, Christer: "Eskilstuna under 1900-talet" i Ohlsson, B-E, Ericsson, Christer & Magnusson, Ulf (2002): *Eskilstuna historia, 1800-talet och 1900-talet*. Eskilstuna

Hamberg, Karl: "Idrotten i Eskilstuna" i Johansson, Gun & Johansson, Hans (1999): *Eskilstuna i våra hjärtan*. Eskilstuna

Lindroth, Jan & Norberg, Johan R (2002): *Ett idrottssekel*. Stockholm

Moen, Olof (1992): *Från bollplan till sportcentrum*. Stockholm

Norberg, Johan R (2004): *Idrottens väg till folkhemmet*. Stockholm

Sjöblom, Paul (2006): *Den institutionaliserade tävlingsidrotten*. Stockholm

Skårfors, Rikard (2001): *Stockholms trafikledsutbyggnad*. Uppsala

Tidningar

Eskilstuna Kuriren 1914, 1918, 1919, 2000, 2001
Folket 1918, 2000, 2001, 2002, 2004

Internet

Eskilstuna stadsmuseums bildarkiv: <http://kulturarv.eskilstuna.se/>
Statistiska centralbyrån: <http://www.scb.se>
Wikipedia: <http://sv.wikipedia.org>